

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Pavína Hrdličková

*Zmapování informovanosti a zájmu
o dobrovolnickou službu u mládeže*

Bakalářská práce

vedoucí práce: Mgr. Jurníčková, Ph.D.

2017

„Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

V Olomouci dne 21.3.2017

Pavína Hrdličková

Poděkování

Chtěla bych velice poděkovat své vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Pavlíně Jurníčkové, PhD., za trpělivé vedení, cenné připomínky a ochotu. Dále představitelům středních škol, kteří byli velice vstřícní k mým dotazům. V neposlední řadě mé rodině, která mě po celou dobu studia s velkou dávkou sebeobětování podporovala a povzbuzovala. Zvláštní poděkování patří mému synovi, který mi poskytl trpělivé konzultace ohledně matematického zpracování výsledků dotazníkového šetření.

Obsah

Úvod.....	6
Teoretická část	8
1. Dobrovolnictví	9
1.1 Dobrovolnictví v České republice	9
1.2 Definice dobrovolnictví	10
1.3 Oblasti dobrovolnictví	11
1.4 Dobrovolník	12
1.4.1 Motivace dobrovolníků	13
1.5 Organizace sdružující dobrovolníky	15
2 Mládež.....	19
2.1 Vymezení pojmu mládež	19
2.1.1 Hodnotový systém současné mládeže	20
2.1.2 Trávení volného času mládeže	21
3 Školství.....	23
3.1 Učební osnovy vybraných prostějovských středních škol	23
Metodologická část	27
4 Kvantitativní výzkum	28
4.1 Cíl výzkumu a hypotézy	28
4.2 Techniky sběru dat	28
4.3 Pilotáž výzkumu.....	28
4.4 Charakteristika výzkumného vzorku, sběr dat	30
4.5 Distribuce dotazníků	31
4.6 Předvýzkum	32
4.7 Operacionalizace hypotéz	34
4.7.1 Názor na dobrovolnickou činnost.....	34

4.7.2	Informovanost mládeže o dobrovolnické činnosti	35
4.7.3	Zkušenosti s dobrovolnictvím	36
4.7.4	Zájem o dobrovolnickou činnost	37
4.7.5	Demografické údaje.....	37
4.8	Analýza a interpretace výsledků výzkumu	37
4.9	Matematicko-statistické zpracování hypotéz	50
5	Shrnutí	63
	Závěr	65

Úvod

„Dobrovolnictví a dárcovství jsou na západ od našich hranic samozřejmým každodenním postojem, který upevňuje solidaritu a sounáležitost a přetváří pasivní obyvatele v aktivní občany.“ (Dlouhá R., Ježková Z., Čaha M. 2001:3)

V rámci své bakalářské práce se věnuji tématu dobrovolnictví mládeže. Mapuji povědomí mládeže v prostějovském regionu o dobrovolnické činnosti.

K zájmu o tuto problematiku mě přivedlo mé povolání. Několik let jsem pracovala jako pracovnice v přímé péči v terénní pečovatelské službě Charity Prostějov. Každý den jsem při své práci vnímala potřebu uživatelů nejen po pomoci se zajištěním základních životních potřeb jako jsou strava a osobní hygiena, ale také touhu po prostém mezilidském kontaktu a společnosti. Jako pracovníci terénní sociální služby jsme nebyli schopni zcela naplnit tyto oprávněné potřeby, neboť tato služba je časově omezená. Problém vzniká v případě, kdy je senior odkázán pouze na pohyb po vlastním bytě a nemůže vycházet ven. V podobných situacích jsem vnímala, jak velkým přínosem a obohacením naší práce mohou být dobrovolníci, kteří by docházeli do domácností uživatelů pečovatelské služby.

Zároveň jsem si vědoma toho, že mladí lidé často nemají dostatek relevantních informací o možnostech dobrovolnické činnosti ve svém okolí. Když jsem se svého 21letého syna – studenta přírodovědecké fakulty UP, zeptala, jestli dobrovolnickou činnost vnímá jako přínos, nevěděl, na co se ptám. Teprve po krátkém vysvětlení pochopil, co dobrovolnictví je a že se mu již několik let věnuje. Je zarážející, že po celou dobu jeho studia na základní škole a gymnáziu nedostal podle jeho slov ohledně dobrovolnictví jedinou informaci, která by ho mohla směřovat k pomoci druhým lidem. Ovšem svou část zásluhy na tom mám i já. Nikdy jsem se svými dětmi na toto téma nemluvila. Zdálo se mi přirozené, že lidem, kteří to potřebují, je potřeba pomoci. Dobrovolnická činnost je významnou částí úspěchu neziskových organizací i přínosem pro dobrovolníky samotné. Přestože stát se dobrovolníkem není otázkou jednoho dne, je to úsilí, které se mladým lidem vrátí v podobě nových životních zkušeností a hodnot.

V teoretické části práce se věnuji problematice dobrovolnictví z hlediska historie, práva, možností a jeho vývoje na území České republiky. Definuji oblasti dobrovolnictví a jeho dělení. Zmiňuji jeho důležitost pro společnost a motivaci, která lidi k dobrovolné práci vede. V textu pracuji s pojmem dobrovolnictví v sociální práci.

Zjišťuji také, zda a nakolik se téma dobrovolnictví objevuje v učebních plánech vybraných středních škol. V první kapitole teoretické části, která popisuje dobrovolnictví, jsem použila fragmenty z méj absolventské práce, která se také věnuje dobrovolnické činnosti. Konkrétně se jedná o definici pojmu dobrovolnictví a dobrovolníka, popis motivace dobrovolníků, ekonomické vyčíslení dobrovolnické činnosti a rovněž jsou v obou pracích použity části rozhovorů s pracovníci Informačního centra pro mládež v Prostějově.

V praktické části uskutečňuji výzkumné šetření provedené kvantitativním výzkumem s použitím metody dotazníku. Dotazníkové šetření je zaměřeno na zkoumání otázky: „Jaký mají v současné době mladí lidé ve věku 15 až 19 let názor na dobrovolnictví, jaká je jejich informovanost o dobrovolnictví a jestli mají zájem tuto činnost vykonávat, popřípadě, zda se dobrovolnictví již věnují nebo věnovali.“ Dotazníky rozesílám na střední školy v Prostějově: Gymnázium Jiřího Wolker, Cyrilometodějské gymnázium, Reálné gymnázium, Střední zdravotnickou školu, Střední Švehlovu školu polytechnickou, Střední školu designu a módy a Střední odborné učiliště obchodní.

Zajímá mě, zda a jakým způsobem se liší znalosti o dobrovolnické službě v rodinách ve městě, na vesnici. Jestli jsou rozdíly v informacích, které jsou dětem podávány v době studia na různých typech středních škol. Stěžejní je pro mou práci otázka, jestli má mládež o informace o dobrovolnické práci a jejím vykonávání zájem.

Výsledky této práce nabídnu institucím, které se budou podílet na vyplnění dotazníků. Prostřednictvím dotazníků získá mládež základní informace o dobrovolnictví, což ji může motivovat k zapojení se do dobrovolnických programů. Díky této práci chci ukázat, jak málo stačí k nabídce této činnosti mladým lidem a jak moc jim může dobrovolnictví naopak dát. Vždyť dobrovolnictví není jen o službě starým lidem, zahrnuje velké množství činností, jen je potřeba mladým ukázat cestu a nabídnout motivaci.

Teoretická část

V této části se budu zabývat historií a vznikem dobrovolnictví, jeho právní stránkou a možnostmi v naší zemi. Protože podoba dobrovolnické činnosti se odvíjí právě od historického vývoje zvláště v postkomunistických zemích. Právní ukotvení dobrovolnické činnosti určuje, jaké možnosti mohou potenciální zájemci využívat. Definuji, kdo je dobrovolník a jaké je dělení a motivace dobrovolnických činností. Vymezím, kým je myšlena mládež, a jaké jsou její hodnoty v současné době. Z hlediska dotazníkového šetření této práce je vymezení pojmu mládež velice důležité. V učebních plánech vybraných středních škol se pokusím najít zmínku o dobrovolnické práci, protože právě přístupy pedagogického personálu na středních školách mají velký podíl na rozvíjení hodnotového žebříčku mladých lidí.

1. Dobrovolnictví

Dobrovolnictví znamená udělat něco pro druhé bez toho, abych očekávala odměnu. Odměnou má být dobrý pocit z pomoci člověku, měla by to být samozřejmá věc. V dnešní době jsme příliš orientovaní na sebe sama, na konzum, individualismus a hromadění majetku, tolik, že na obyčejnou lidskou pomoc někdy zapomínáme.

Stěžejním cílem této práce je dobrovolnictví. Znalosti, zájem a stav dobrovolnictví se ve velké míře odvíjí od toho, v jaké společnosti žijeme. Pokud by v naší zemi od r. 1948 do r. 1989 nebyly tak výrazné snahy o přetvoření dobrovolnictví na téměř nucené práce, ale ponechal by se přirozený vývoj spolkům ve velkém vznikajícím právě v první polovině 20. stol., je velice pravděpodobné, že náhled a cit dnešní mládeže vůči potřebným lidem a společnosti by byl na zcela jiné úrovni. Anebo jsme během posledních 25 let ušli tak velký kus cesty, že se rozdílily ve výchově, vnímání a pomoci druhým ve srovnání s jinými zeměmi srovnaly? Co přesně si dnešní mladí lidé představují pod dobrovolnictvím?

1.1 Dobrovolnictví v České republice

Dobročinnost jako taková je součástí lidského společenství od nepaměti, velkou zásluhu na této činnosti měl nástup křesťanství. Vzhledem k tomu, že Česká republika patří v současné době k nejvíce ateistickým zemím, není křesťanství ta hlavní instituce, která by v této oblasti měla výrazný vliv na výchovu mladých lidí a na vštěpování základních křesťanských hodnot. Základním hodnotám se lidé učí v rodinách. Současní čtyřicátníci si stále pamatují na dobu, kdy se jejich rodiče museli účastnit „dobrovolných“ akcí, při kterých se udělalo plno práce. Komunistický režim, který v tomto směru v naší zemi ochromil na dlouhých 40 let tuto činnost, má doposud vliv na způsob, jakým je dobrovolnická činnost vnímána současnou mládeží.

Dobročinnost se v Českých zemích výrazněji rozrostla v době národního obrození v 19. století, kdy vznikaly spolky na podporu umění, kultury, vědy a vzdělání. Tyto spolky a činnosti se dále rozvíjely po vzniku Československa. Měly mnoho forem od soukromých, přes obecní, národnostní až po spolky s polooficiálním charakterem, které měly řadu kompetencí, např. Československý červený kříž, Masarykova liga proti TBC. Tyto spolky a jejich činnost byla přerušena druhou světovou válkou a následně

komunistickým režimem, kdy dobrovolnost zahrnovala povinné práce nařízené státem. Majetek spolků byl zabaven. (Tošner, Sozanská 2006: 29-35)

Pokud by tento vývoj nepřerušilo dlouhých 40 let socialismu, je možné předpokládat, že by současný postoj a vnímání dobrovolnictví bylo jiné?

Jak uvádí Dlouhá, Ježková a Caha (2001:3), v naší zemi se na dobrovolníky stále lidé dívají jako na „divné“ lidi, kteří za svou práci nechtějí odměnu. Je to pozůstatek právě té doby, která dobrovolnictví přetvořila na vynucené práce. Pod pojmem dobrovolnictví si představujeme nejčastěji darování krve, kostní dřeně či peníze, které vhodíme do kasičky při různých akcích. Přestože tato skutečnost byla popsána v roce 2001, je zde stále značné procento lidí, u kterých tento názor zůstává v nezměněné podobě.

Dobrovolnictví jako takové vyjadřuje ochotu členů společnosti projevit solidaritu se slabšími, participovat se na řešení problémů. Svým způsobem dobrovolnictvím občan vyjadřuje důvěru ke státním strukturám. Od roku 2009 došlo v ČR ke stagnaci dobrovolnictví. V současné době se podle výzkumů dobrovolnictví věnuje 29 % občanů ČR ve věku nad 14 let. Jak uvádí dokument vlády ČR ve své státní politice vůči neziskovým organizacím, pokud by ovšem došlo k podpoře dobrovolnictví ze strany vlády a státních institucí, mohla by se tato činnost dále rozvíjet.¹

1.2 Definice dobrovolnictví

Názory na definici dobrovolnictví nejsou jednotné. Můžeme použít užší, nebo širší přístup k jeho definování. Ten první z manuálu Mezinárodní organizace práce OSN zní: „Dobrovolnictví je neplacená, nepovinná práce, což je čas, který jednotlivci bez nároku na plat věnují aktivitám vykonávaným pro lidi mimo jejich vlastní domácnost, a to buď prostřednictvím organizace anebo přímo.“ (ILO 2011:13 in Frič, Vávra 2012:2)

Druhá definice ze studie Evropské komise, která se věnuje dobrovolnictví v členských státech EU, říká, že: „Dobrovolnictví je jakákoliv formální či neformální aktivita, která je záležitostí individuálního výběru, a je vykonávána bez myšlenky na odměnu ve prospěch jiných.“ (GHK 2010:49 in Frič, Vávra 2012:27)

Zákon o dobrovolnické službě (Zákon č. 198/2002 Sb. §1.) definuje dobrovolnictví jako činnost, při níž dobrovolník poskytuje

¹ Dokument Úřadu vlády ČR: Státní politika vůči neziskovým organizacím na léta 2015–2020. [online] Dostuné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf

„a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,

b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo

c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.“²

1.3 Oblasti dobrovolnictví

Možnost zapojení se do dobrovolnictví je široká. Dobrovolníci fungují **ve zdravotnictví**, kde pomáhají lidem s různými druhy zdravotního postižení a podílejí se na zvyšování úrovně kvality péče o pacienty. **V sociálních službách** neposkytují dobrovolníci profesionální práci, ale doplňují ji přátelství a zkvalitňují individuální přístupy k uživateli. Velice široká oblast působení dobrovolníků je **kultura**, kam se počítají členové neprofesionálních uměleckých souborů, amatérských divadel, organizátoři kulturního a společenského dění, ochránáři místních kulturních památek, kronikáři. Významnou skupinou je činnost dobrovolníků **v oblasti sportu**, kde v současné době působí kolem 200 000 dobrovolníků. Ti se věnují odborné práci, která vyžaduje odpovídající vzdělání a týká se trenérů a cvičitelů. Dále pořádání, organizace a doprava, kde již není odborná způsobilost nutná. Dobrovolnictví **s dětmi a mládeží** se mimo jiné zaměřuje na práci s neorganizovanou mládeží, pořádá různé výchovné aktivity a realizují konkrétní projekty. **V ekologii** se účastní zlepšování životního prostředí, vysazují zeleň, realizují úklidy, pečují o studánky a vodní toky, udržují naučné stezky, pořádají tábory a akce pro děti. **Mezinárodní dobrovolnictví** zahrnuje všechny ostatní oblasti již jmenované, ale je specifické mezinárodní spoluprací. Dobrovolníci jsou také významnou pomocí při mimořádných událostech, např. při

² Použito v absolventské práci s názvem **Možnost zapojení dětí z dětských domovů do dobrovolnické práce se seniory**, která bude obhajována v letním semestru 2017. (Dále jen absolventská práce)

záplavách. V dobrovolnictví firem jde o součást konceptu Společenské odpovědnosti firem, kdy firmy hradí náklady na čas svých zaměstnanců, kteří se rozhodnou investovat své úsilí a nápady do veřejně prospěšných programů. Mezi činnosti dobrovolníků patří i **komunitní dobrovolnictví**, kdy se veřejnost zapojuje do budování komunity. Jde především o různé zájmové organizace – rybáře, zahrádkáře, chovatele, fotbalisty, kteří se zapojují do společenského života především na venkově. Do téměř všech oblastí společenského života zasahují dobrovolníci **v církvích a náboženských společnostech**. Pro dobrovolníky v této oblasti je velkou motivací pro dobrovolnictví duchovní úmysl, který má význam pro duchovní rozvoj člověka. Tito dobrovolníci se zapojují do práce se společností, jako je péče o seniory, podpora maminek s malými dětmi, ošetrovatelská služba, humanitární pomoc atd.³

Frič (2011:8) uvádí, že tendence vývoje dobrovolnictví směřují ke komunitní práci. V sociální práci se profesionalizované dobrovolnictví zaměřuje více na jednotlivce, skupinu a rodinu než na komunitu. To by ve výsledku mohlo znamenat snížení atraktivity pro potenciální dobrovolníky. Možnou cestou je navyšování propojení sociální a komunitní práce.

1.4 Dobrovolník

Dobrovolníkem se rozumí člověk, který dokáže darovat svůj čas, schopnosti a zájem lidem, kteří jej potřebují. Je to člověk, který se v první řadě nezajímá o finanční ocenění jeho práce. Odměnou je pocit pomoci druhému, pocit, který je člověku vlastní od nepaměti.

„Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“ (Tošner, Sozanská, 2002: 35)

Zákon o dobrovolnické službě (Zákon č. 198/2002 sb. §3) definuje dobrovolníka jako „fyzickou osobu starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území ČR a starší 18 let, jde-li o dobrovolnickou službu v zahraničí.“⁴

Frič (2011: 8) se zamýšlí nad tím, že dnešní dobrovolníci již chtějí mít jistou dávku autonomie v činnosti, které se věnují. Dříve zavedené schéma vyhledání, zaškolení a vedení dobrovolníků nejsou z jejich pohledu příliš akceptovatelné. Stále

³ Dobrovolník.cz. (Hlavní webová stránka střediska) [online] Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/> [Citace z 10. 8. 2016].

⁴ Použito v absolventské práci.

více se dobrovolnictví věnují lidé, kteří jsou již sami specialisty a pak vyžadují i přístup, který respektuje jejich znalosti a potřebu určité svobody. Požadují přesně definovaný soubor úkolů, které dokáží po svém vyřešit. Dá se předpokládat, že tato tendence se bude zvyšovat.

Ivo Jirásek a Miroslava Jirásková (2011: 36–42) mluví o dobrovolníkovi jako o poutníkovi. Použitou komparaci k pouti nabízejí v touze po hlubším prožitku, zamyšlení, povznesení. Poutník se také otevírá dotazům, aniž by měl předem stanovenou otázku. Soustředí se na prožitek a jeho pozornost je koncentrovaná na celek. Cílem takového poutníka je dát životu hlubší smysl a významový kontext. Má v sobě zahrnutou porozumění a pocit pokory. Tím aktivizuje spirituální rozměr svého života. Dobrovolník, který je přirovnáván k poutníkovi, je také vytrvalý a věrný zvolené cestě. Vytrvalost, flexibilita, schopnost přizpůsobit se a navrhnout nové způsoby řešení, to jsou vlastnosti, které dobrý dobrovolník potřebuje. Je důležité, aby měl dobrovolník pozitivní přístup k životu. Významné jsou vědomé ideály, kvůli kterým bude překonávat překážky. Neméně důležité je umět se vcítit do druhého člověka. Nové výzvy v životě člověka přinášejí osobní rozvoj a růst.

1.4.1 Motivace dobrovolníků

Lidé, kteří v dobrovolnictví našli vítanou změnu stereotypu, který prožívají ve svém placeném zaměstnání, chtějí mít pocit, že jsou v organizaci, které věnují svůj čas, důležité, že jsou její nedílnou součástí. Je důležité brát ohledy na jejich připomínky, brát je vážně. I tato možnost ovlivnit byť jen malou část práce je druhem motivace. Dalším významným motivačním prvkem je nemožnost naplnit všechny své potřeby jen v placeném zaměstnání. Lidé se obvykle snaží dělat věci, které pro ně mají smysl, a dobrovolnická činnost je vítanou příležitostí, jak jej naplnit. Stejně tak u části lidí, může jako motivace působit potřeba kontaktu s jinými lidmi. (Ochman, Jordan 1997:9-10)

Jana Kropáčková (2011:10) uvádí, že v jejich organizaci mezi nejaktivnější dobrovolníky patří středoškoláci. Jejich důležitou motivací, kterou ale neuvádějí, je zájem o následné studium na školách se sociálním zaměřením (zkušenost dobrovolníka je důležitou součástí žádostí o studium). I kdyby toto byl jediný motiv mladého člověka, proč začít s organizovaným dobrovolnictvím, v průběhu vykonávané činnosti se přidávají motivy další. Mezi další motivy, které přivádějí dobrovolníky k této činnosti, patří pocit smysluplnosti, radosti, získání nových poznatků, dovedností, otestování či

rozšíření svých možností, či uspokojení z pomoci jinému člověku. Ovšem, nejsou to jen pozitivní motivace, které v sobě přicházející dobrovolník má. Na místě jsou zcela přirozeně i obavy z neznámého. Z toho, že někomu ublíží ať už slovem, či včasným nezareagováním na pád klienta, že přidělenou práci nezvládnou a zklamou tak lidi kolem sebe, že nedokáží uhlídat své hranice a vymezení vůči klientovi, že dojde k nějakému nedorozumění. To vše jsou přirozené lidské obavy a touhy.⁵

Dobrovolníkům ve zdravotnicko-sociální oblasti přináší tato činnost pocit užitku a nový náhled na otázku stáří a zdraví – je to výrazné doplnění jejich současných životních hodnot. Je to cenná zkušenost, kterou se obohacují a které jim přináší pozitiva do jejich možných budoucích profesních oborů. Tím, že tito dobrovolníci pracují v oblastech, které se dotýkají stáří a nemocí, boří se jejich možné předsudky, které v této oblasti mohli mít. (Kořínková 2011:5)⁶

V této práci jde právě o středoškoláky. Zjistit, jaká je jejich současná motivace v případě, že se dobrovolnické činnosti věnují a co by je naopak mohlo motivovat, aby se jí věnovat začali. Jde o lidi ve věku, kdy se tolik nenechají ovlivňovat rodinou, ale je zde škola, která má velký vliv na vytváření hodnot mladých lidí.

Hestia v roce 2003 vydala manuál pro učitele, ve kterém nabízí postup, jak udělat dobrovolnictví zajímavé a přístupné středoškolákům. Vznik tohoto manuálu byl financován z projektu Rozvoj občanských čností, a přestože byl vydán před více než 13 lety, jde o návod, který lze uplatnit velice dobře i v současnosti. To nejvíc důležité je, aby správně motivovaný byl právě učitel. Na něm ve velké míře záleží, zda pro dobrovolnickou činnost získá i své žáky. Zajímavé jsou miniprojekty, které rozvíjí schopnosti důležité pro každého člověka a to schopnost racionálního uvažování, strategické plánování, cílevědomost, spolupráci a rozvahu. V miniprojektech jsou to sami studenti, kdo si vybere oblast pomoci, naplánují jednotlivé kroky realizace projektu včetně materiálního zajištění. Koordinátor zde působí pouze jako dohled a je připraven pomoci v případě nutnosti. Takový projekt může být pro studenty velmi motivující záležitostí. Je jasné, že se po úspěšném představení dobrovolnické činnosti najde určité množství studentů, kteří projeví zájem. Ale je potřeba počítat s tím, že u této činnosti nevydrží původní počet zájemců, proto je důležitá stálá práce s dobrovolníky. Vítané jsou například společné víkendy, kdy studenti mají příležitost

⁵ Použito v absolventské práci.

⁶ Použito v absolventské práci.

seznámit se jak s kolektivem, tak důkladněji s činností samotnou. (Novotný 2003:11, 26-27)

Ivana Vilikusová (2016:34-35) z dobrovolnického centra v Ústřední vojenské nemocnici v Praze na konferenci v Kroměříži představila její zkušenosti se středoškolskými dobrovolníky. Jejich centrum navázalo kontakt s dvěma středními školami. Díky dobrovolníkům z těchto škol, se věkový průměr všech dobrovolníků pohybuje mezi 55–60 %. Jde o studenty škol, které aktivně podporují své žáky v dobrovolnické činnosti. V jedné škole je dobrovolnictví vedeno jako volitelný předmět, v druhé musí studenti v posledním ročníku prokázat mimo jiné to, že se věnují nějaké aktivitě v prospěch druhých lidí. Škola zde vytvořila program Caritas, který se natolik osvědčil, že tyto aktivity zavedla od prvních ročníků. V dotazníkovém šetření, které škola provedla v listopadu 2016 a do kterého se zapojilo 62 studentů, vyplynulo, že 83 % respondentů se začalo věnovat dobrovolnické činnosti právě díky školnímu programu. Pro 91 % studentů je tato činnost pozitivní. Důvodem ukončení této činnosti je především málo volného času. Jako přínos studenti uvádějí dobrý pocit, uspokojení a také zlepšení jejich komunikačních schopností. Významným prvkem je pro studenty zjištění, že díky dobrovolnické činnosti získali představu, co v životě chtějí dělat. Díky této práci studenti změnili svůj pohled na stárnutí a také se díky dobrovolnické činnosti se starými lidmi sblížili se svými vlastními prarodiči, což dokládá, že výchova k dobrovolnictví je velice smysluplná činnost.

1.5 Organizace sdružující dobrovolníky

Možnost člověka najít uplatnění jako dobrovolník, stejně jako naplnění potřeby organizací, které s dobrovolníky pracují, pomáhají řešit dobrovolnická centra.

„Základním posláním dobrovolnických center je propagace a podpora myšlenky dobrovolnictví ve společnosti a spolupráce s neziskovými organizacemi v regionu s cílem zapojení co největšího počtu obyvatel do řešení problémů komunity.“ (Tošner, Sozanská 2002:100)

Dobrovolnické organizace jsou pracoviště, která poskytují potenciálním dobrovolníkům informace. V České republice vzniklo první dobrovolnické centrum v roce 1999 jako organizační článek občanského sdružení Hestia jako součást Programu rozvoje dobrovolnictví v zemích bývalého komunistického bloku. V rámci tohoto programu vzniklo 14 dobrovolnických center ve 14 zemích střední a východní Evropy,

Pobaltí, některých bývalých zemích Sovětského svazu a Eurasie. Pro tyto dobrovolnická centra vytvořilo síť pod názvem Volunteernet, jehož koordinačním místem se stala Praha – Hestia – NDC. Na činnost NC pak navazují dobrovolnická centra v regionech ČR. Do činností těchto center patří spolupráce s médii, vlastní dobrovolnické programy, kde se řeší aktuální problémy komunity, spolupráce s partnery, vedení databáze potenciálních dobrovolníků a organizací, které mají o dobrovolníky zájem, vzdělávání a výcvik dobrovolníků i koordinátorů a důležitou součástí je i mezinárodní spolupráce. (Tošner, Sozanská 2002:99 - 101)

Práce odváděná dobrovolníky ve formálních organizacích má svou vyčíslitelnou hodnotu. V neziskových organizacích se ušetří na mzdových nákladech, navíc dobrovolníci svou prací vytvářejí hodnoty, zvyšující produkci neziskových organizací. K problematice oceňování dobrovolnické práce pracovní skupina pro zavádění satelitního účtu neziskových organizací přijala metodu ocenění pomocí mediánu stanoveného podle výsledků z Informačního systému o průměrném výděлку. To provádí pracoviště statistické služby MPSV. Je několik způsobů výpočtu hodnoty dobrovolnické práce – podle mediánu, minimální mzdy, druhu vykonávané práce... K ocenění dobrovolnické práce se používá medián hodinového výděлку v nepodnikatelské sféře za 4. čtvrtletí sledovaného roku podle MPSV, přičemž hodnota mediánu hodinového výděлку se získává z webových stránek IS o průměrných výdělcích. Pro rok 2008 tato hodnota činila 133,38 Kč/hod.⁷

Dobrovolník nedostává za odvedenou práci mzdu, přesto má dobrovolnictví svou ekonomickou hodnotu. Ta se počítá jednoduchým výpočtem:

$$v = w * h$$

kde:

v – znamená ekonomickou hodnotu dobrovolnictví

w – náhradní hodinovou mzdu

h – počet dobrovolnických hodin

Je dobré mít tuto hodnotu k dispozici například pro statistická šetření, či kofinancování projektů. (Dostál 2016:21-22)

Mezinárodní organizace práce vydala Manuál pro systém měření dobrovolnické práce (2011: 12-17). Zde uvádí 7 důvodů, proč tuto činnost měřit.

- Dobrovolnická činnost je rozsáhlá a má značnou ekonomickou hodnotu.

⁷ Dobrovolník.cz. (Hlavní webová stránka střediska) [online] Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/>. Použito v absolventské práci

- Čím dál víc mezinárodních organizací uznává důležitost přispění dobrovolnické činnosti.
- Dobrovolnická práce má z hlediska pracovní síly zvláštní význam pro statistické společnosti.
- Navzdory přínosu, který dobrovolnická práce přináší jak dobrovolníkům samotným, tak příjemcům jejich činnosti, bylo dosud málo dlouhodobého úsilí vynaloženo na měření rozsahu, míry nebo distribuce této činnosti a tím brání tvorbě koncepcí a všeobecnému porozumění tržní dynamiky.
- Nejenže stávající datové systémy nedokáží zachytit práci vykonávanou dobrovolníky, ale také s těmito údaji zacházejí velice rozporuplně.
- Nemůžeme efektivně dělat něco, co není spočítáno.
- Co není zaznamenáno, jako by nebylo.⁸

V organizacích, kde již dobrovolníci nějakou dobu působí, již dobře vědí, že: „Do funkční organizace přinášejí dobrovolníci uvolnění, dobrou náladu a nové nápady. Dobrovolníci netvoří peníze, ale zvyšují hodnotu organizace.“ (Tošner 2011:6)

Dokument vlády ČR uvádí, že každoročně dobrovolníci odpracují kolem 45 milionů hodin a odvedou práci za více než 5,5 miliardy korun. To nás řadí na osmé místo mezi členskými státy EU v dobrovolnické činnosti. Přestože toto číslo od roku 2009 stagnuje, jedná se o pozitivní skutečnost.⁹

Protože se tato práce orientuje na možnosti dobrovolnické práce dětí ve městě Prostějov, jedním z úkolů bylo zjistit, zda i v tomto městě působí dobrovolnická organizace. Jak mě informovala Kateřina Opatrná, toto informační centrum pro mládež (dále jen ICM) funguje od září 2001, ale není akreditovaným dobrovolnickým centrem, tak jak chápe pojem "dobrovolnické centrum" zákon o dobrovolnické službě. Certifikované je jako přijímající a hostitelská organizace v rámci programu Erasmus+ pro Evropskou dobrovolnou službu. Jako přijímající organizace mají akreditaci už od roku 2005 (v minulosti program Mládež, později Mládež v akci a nyní Erasmus+).

⁸ ILO. Manuál pro výpočet dobrovolnické práce 2011. [online] Dostupné z: http://www.ilo.org/Search5/search.do?sitelang=en&locale=en_EN&consumercode=ILOHQ_STELLENT_PUBLIC&searchWhat=definition+of+volunteers&searchLanguage=en [Citace z 28. 1. 2017]

⁹ Dokument vlády: Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015-2020. [online]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf [Citace z 15. 3. 2017]

Dříve v Prostějově působilo dobrovolnické centrum pod organizací Adra, ale to v říjnu 2013 ukončilo svou činnost.¹⁰

Informační centrum v Prostějově v současné době neregistruje jediného dobrovolníka v cílové skupině, které se chci v této práci věnovat (15–20 let), což pro mě bylo poněkud překvapující. Centrum sídlí v budově Cyrilometodějského gymnázia, ZŠ a MŠ v Prostějově, takže studenti kolem něj denně procházejí. Centrum se specializuje hlavně na dobrovolníky ze zahraničí, nijak aktivně nevyhledává zájemce přímo v místě pobytu. Nicméně organizuje semináře o dobrovolnictví, které nabízí středním školám v Prostějově. Přesto podle slov vedoucí centra p. Mullerové je o tyto semináře zájem spíš nárazově (např. v maturitních týdnech).¹¹

Pracovnice ICM Prostějov, Kateřina Opatrná mě pozvala na seminář o dobrovolnictví, který měla dne 8. 11. 2016 v Domově mládeže v Prostějově. Ptala jsem se jí, jestli o těchto seminářích školy v Prostějově vědí a jestli je o ně zájem. Nabídku seminářů o dobrovolnictví rozesílá ICM několikrát do roka na všechny střední školy v Prostějově. Domov mládeže při škole Designu a módy v Prostějově je jediným zařízením, které na tuto nabídku pravidelně reaguje, a to tak, že již čtvrtým rokem je tento seminář povinný pro žáky prvního ročníku této školy. Doba trvání tohoto semináře je přibližně hodina, během které se mladým lidem dostalo příjemnou formou několik zásadních informací ohledně dobrovolnictví. Myslím, že je velká škoda, že o tyto semináře není zájem. Zpětná vazba od posluchačů tohoto semináře byla vesměs pozitivní. Jako klady studenti uváděli možnost vycestování do zahraničí, uvedení dobrovolnické činnosti do životopisu, líbily se workcampy. Naopak negativně vnímali skutečnost, že byl tento seminář povinný, že se konal v době jejich osobního volna, část studentů nezaujala témata týkající se EU a neziskových organizací.¹²

¹⁰ Z rozhovoru s pracovnící ICM Prostějov, Kateřinou Opatrnou.(autorizováno). Použito v absolventské práci.

¹¹ Z rozhovoru s vedoucí ICM Prostějov, Annou Müllerovou. (autorizováno)

¹² Z rozhovoru s pracovnící ICM Prostějov, Kateřinou Opatrnou. (autorizováno)

2 Mládež

V současné době je těžké najít jednotnou definici pojmu mládež. Je možné jej interpretovat podle několika hledisek, nicméně jde o období života, ve kterém se z dětí stávají dospělí, kdy se ujasňují životní hodnoty mladých lidí, kdy si dospívající volí svou životní dráhu a přemýšlí o tom, jak by mohl vypadat jejich život. Pro mě jsou to lidé, kteří již měli možnost seznámit se s dobrovolnictvím – neměla by to pro ně být neznámá oblast. Otázkou je, nakolik a kde se k tomuto tématu dostali.

2.1 Vymezení pojmu mládež

V úmluvě o právech dítěte je jedinec do 18 let věku považován za dítě, hranice mezi dětstvím a dospělostí je dána zletilostí v dané zemi.¹³

Vývojová psychologie období dospívání nazývá obdobím adolescence (15–22 let). (Langmeier, Krejčířová 2006:143)

Pedagogický slovník označuje za mládež „sociální skupinu tvořenou lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří ve společnosti neplní role dětí, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a vytváří hodnoty nové. (Průcha, Walterová a Mareš in Kraus a kol. 2006:9)

Pro potřeby této práce jsem jako mládež definovala dospívající lidi ve věku od 15 do 20 let.

Jde o období adolescence (15–21/22let), ve kterém se uskutečňuje zrání a učení. Je to období, kdy se od mladého člověka očekává nástup nezávislého chování s prvky sebeovládání. Psychický vývoj člověka bývá ovlivněn zkušenostmi, které v tomto období prožije, vývoj není plynulý, typické jsou pro něj vývojové mezníky. Mladý člověk je v této době vnímavější k podnětům, které podporují vývoj v této oblasti, nicméně stále potřebuje bezpečí a jistotu a zároveň změny, které podporují jeho další rozvoj. Potřebuje nalézt svou identitu, smysl života, toho svého i lidského. Pocit identity pomáhá dospívajícímu s vnímáním svého sebepojetí tak, jak ho vidí druzí. To mu dodává pocit jistoty. Chybějící identita vystavuje dospívajícího vnitřním zmatkům. V

¹³ Úmluva o právech dítěte. Část 1, článek 1. [online] Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

tomto období hrozí jistá stereotypizace, kdy se adolescent identifikuje se známou osobností (hudební hvězdou), a tím si propůjčuje kolektivní identitu. To může vést k předsudkům, diskriminaci druhých, popř. kriminálnímu jednání. (Vágnerová 1997 in Vašutová 2005:15-19)

Podle Ericsona jde v období dospívání o hledání způsobu života, odpovědí na otázky: „Kdo jsem? O co mi v životě jde? Jak se na mě dívají druzí?“ (Ericson in Vašutová 2005:18)

Je to období, kdy dospívající člověk hledá svou identitu v procesu přeměny z dítěte v dospělého. Je to hledání jak pracovní, zájmové, společenské a sexuální orientace, tak orientace hodnotové, která zahrnuje také orientaci duchovní (spirituální). Ta patří k základním lidským hodnotám a její důležitost nelze opomíjet. (Langmeier, Krejčířová 2006: 162)

Dobrovolnictví řadím k hodnotám, na které by v tomto období života měli mít lidé minimálně nějaký názor. V ideálním případě i osobní zkušenost.

2.1.1 Hodnotový systém současné mládeže

„Hodnota je výsledkem aktu hodnocení, které je bytostnou součástí lidského myšlení a prožívání, jehož prostřednictvím vyjadřuje člověk svůj vztah ke světu.“ (Rosenzweig 1991 in Kraus 2006:59)

Po staletí se v Evropě utvářela hodnotová kritéria křesťanského světa, která jsou stále platná, navzdory různým tendencím. Přesto se v české společnosti na předních místech hodnot preferují vlastní zdraví, pracovní úspěchy, peníze, zábava. V uplynulých 20 letech mírně roste počet lidí, kteří na nejvyšší příčky dávají své nejnižší potřeby. Chtějí si užívat života, mít dostatek volného času a peněz a upřednostňují pohodlný život v dostatku před potřebami a zájmy společnosti. Vliv na utváření hodnot mají bezesporu i média, která nám deformují informace a rozhodují o tom, jaké zrcadlo společnosti nám soukromí vlastníci nastaví. Prezentovány jsou zprávy, ve kterých je plno násilí, lidského utrpení, neštěstí, negativních informací, ale už nenabízejí prostor pro zpracování a prožití tohoto neštěstí. Tím nás učí brát lidské utrpení jako konzum a běžnou věc. I přesto jsou média v současnosti hlavním nositelem poznání, které vytváří hodnotovou základnu a ta je i pozitivní. Média naprosto ovládají většinou společnost, ta respektuje a uznává hodnoty předkládané právě médii. Ta převzala roli Boha – jsou všude, vědí vše, jsou schopné změnit běh světa. Kdo se vyčleňuje médii, vyčleňuje se

lidem. Současné společnosti není zcela jasné, co je to nejcennější v životě člověka a diskuze o hodnotách jsou brány jako zbytečnost. Hodnoty jsou ale něco zcela jedinečného – jsou cestou, kterou nám určili naši předkové. Abychom mohli dále rozvíjet naši osobnost, je nutné jít do rozporu proti médiím a současným tendencím a být připraveni zaplatit za svou lidskost cenu. (Rapin 2012: 85-95)

Hodnotový systém u mládeže ještě není zcela dokončen. Stále probíhající interakce pomáhají k vyjasnění si důležitosti hodnot. A to jak materiálních, tak duchovních. Utváří se podle světa, ve kterém člověk vyrůstá a je důležitým ukazatelem zaměřenosti osobnosti. V dnešní době chybějí dospívajícím potřebné vzory a ideály, mladí lidé přijímají konzumní a rychlý způsob života ze dne na den. To má za následek život bez dlouhodobých cílů a duchovních hodnot. (Kraus 2006: 14-15, 59)

Pro děti, které vyrůstají v rodinách, které jsou nábožensky orientovány, a to jak křesťansky, tak spirituálně, je vývoj víry odlišný od dětí, kde duchovní orientace v rodině chybí. I tyto od mládí vštěpované hodnoty jsou ovšem v době dospívání podrobeny zkoušce a poté jsou mladým člověkem buď bez výhrad přijaty za své, nebo naopak odmítnuty a nastupuje snaha o alternativy. Je politováníhodné, že dnešní vyspělá společnost je orientována spíše na výkon a konzum, než na hlubší duchovní hodnoty. (Langmeier, Krejčířová 2006: 162-163)

Důležitý je také morální vývoj mladých lidí. Ten zahrnuje zodpovědnost vůči druhým lidem, smysl pro povinnost, sebeovládání. Ve věku 15 let již dokáží projevit hlubší zájem o mezilidské vztahy, a zvládají porozumět věcem v širším sociálním významu. U druhých lidí si všímají nejen chování, ale i motivace, která toto chování vyvolala. (Thorová 2015:212, 220)

Ve výše uvedeném textu je zmiňována absence duchovních hodnot mladých lidí v současném světě. V této práci je součástí dotazníkového šetření i zjišťování, zda je či není respondent věřící. Přestože to není jediné a určující měřítko morální vyspělosti dětí, dá se předpokládat, že víra je determinujícím prvkem, který vede člověka k zájmu o druhé lidi.

2.1.2 Trávení volného času mládeže

Volný čas znamená svobodu a příležitost pro realizaci činností, o kterých si každý rozhoduje sám podle toho, jaký je jeho hodnotový systém. Každý jedinec má možnost věnovat svůj volný čas buď činnostem, které podpoří jeho rozvoj a rozšíří

možnosti pozdějšího uplatnění v životě, nebo ho promarnit nicneděláním. Rozhodují vzory, nabídka, okolí, rodina, přátelé.

Volný čas je prostor, který člověku zůstane k dispozici po splnění povinností. Má několik funkcí – odpočinkovou, zábavní a kultivační. Pro skupinu mladých lidí je důležitá také funkce sociální. Je na každém jedinci, jak a čím se rozhodne volný čas naplnit. V současné době dávají dospívající před aktivním pohybem, četbou nebo vzděláváním se přednost sledování televize, internetu (dospívající tráví u internetu a komunikačních technologií nejvíce času z celé české populace), diskuzi s přáteli, návštěvě podniků, brigádám, nebo nicnedělání. Rozdíly jsou také mezi činnostmi, které mladí lidé ve svém volném čase provozují, a které by provozovat chtěli. V ČR k nim patří 50 % sportovní vyžití, které zahrnuje i náročné sporty jako potápění, létání, či jen jízda na kole, nebo turistika. (Nicméně se snižuje množství času, které dospívající sportovní aktivitám věnují.) K důvodům, proč je těžké tato přání realizovat, patří nedostatek času, nedostupnost v okolí, finanční nedostupnost nebo zákaz rodičů. Snižuje se časový údaj, který zahrnuje věnování se vzdělávání, stejně jako pomoc rodičům. Bohužel je značné množství mladých zájmově nevyhraněných lidí, kteří svůj volný čas tráví nicneděláním. Zejména u učňovské mládeže je zde možné vysvětlení tím, že studenti nemusejí tak velké množství času věnovat škole, tudíž mají větší prostor volného času a nejsou nuceni jej efektivně využívat. Je důležité vést mladé lidi k hodnotnému využívání volného času prostřednictvím různých zájmů tak, aby si mohli sami zvolit, co je baví. (Kraus 2006: 49-55)

3 Školství

V této části bych se chtěla věnovat systému školního vzdělávání v České republice, jeho členění a významu, které jeho jednotlivé složky mají. V mojí práci bych chtěla oslovit s žádostí o účast v mém výzkumu co nejvíce středních škol v Prostějově. Právě školy patří k jednomu z hlavních činitelů, determinujících hodnotový systém mladého člověka. Znalosti a vědomosti předávané autoritami ve školství představují základ, od kterého se mohou mladí lidé odrazit, na kterém mohou stavět.

3.1 Učební osnovy vybraných prostějovských středních škol

Zajímá mě, zda a v jaké míře se dotýkají učební osnovy hodnot, jako je dobrovolnictví nebo sociální práce. Jestli se rozsah učiva, pokud jde o toto téma, liší v případech, že jde o gymnázia, střední školy s maturitou, nebo učiliště. V této kapitole uvedu příklady škol, které byly požádány o vyplnění dotazníků a jejich učebních plány.

Gymnázia:

Gymnázium Jiřího Wolкера Prostějov (dále jen GJW) – do průřezových témat pokrývaných předmětem český jazyk patří mimo jiné osobnostní a sociální výchova, která obsahuje poznávání lidí, mezilidské vztahy, komunikaci, hodnoty, postoje, praktickou etiku, sociální komunikaci, poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, poznávání lidí, kreativitu, rozvoj schopností poznávání, morálku všedního dne a spolupráci.¹⁴

Škola se také zapojuje do charitativní činnosti, ve výroční zprávě zdůrazňuje důležitost této činnosti. Studenti se každoročně zapojují do několika sbírek. Jedná se o vánoční sbírky pro psí útulky, sbírkovou akci v rámci Dne otevřených dveří gymnázia a v jarních měsících se spoluúčastní na sbírce pro charitativní organizaci Život dětem o.p.s.¹⁵

Cyrilometodějské gymnázium (dále jen CMG) – vzdělávací program zahrnuje křesťanskou a etickou výchovu, která obsahuje osobnostní a sociální výchovu. Významnou součástí je pro žáky septimy desetidenní sociální praxe, jejíž smyslem je porozumění světu hendikepovaných lidí a učení se efektivní pomoci. Do dlouhodobých

¹⁴ Gymnázium Jiřího Wolкера – učební osnovy. [online] Dostupné z: <http://p8let.gjwprostějov.cz/ucebni-osnovy.htm>

¹⁵ Gymnázium Jiřího Wolкера – výroční zpráva 2015-2016: 27[online] Dostupné z: <http://www.gjwprostějov.cz/?id=2523&blank=1&cast=Soubor>

vzdělávacích projektů patří Animátorské hnutí, ve kterém se škola ve spolupráci s Klubem salesiánského hnutí mládeže snaží v dětech rozvíjet schopnost práce ve prospěch druhých lidí. (CMG)¹⁶

Reálné gymnázium Prostějov (dále jen RG) – toto gymnázium má tři obory vzdělávání – základní školu, čtyřleté gymnázium a šestileté gymnázium. Z výroční zprávy této školy vyplývá, že k výraznějším informacím ohledně dobrovolnictví se žáci dostanou v enviromentální výchově. Ta zahrnuje úklid kolem školy, sběr použitého šatstva apod. (2015-16: 20) Škola pořádala sbírku plyšových hraček, před Vánoci se účastní posezení s Klubem seniorů města Prostějova.¹⁷

Střední školy s maturitou

Střední škola designu a módy (dále jen SSDaM) – o dobrovolnické činnosti nad rámec učebních osnov jsem se bavila s ředitelkou této školy, PhDr. Ivanou Vaňkovou. Dobrovolnictví, altruismu a sociální práci se velice okrajově věnuje občanská nauka ve třetím ročníku, povědomí o dobrovolnictví získají studenti také ve výuce ekologie. Každý rok také tato škola pořádá besedy o dobrovolnictví, které prezentuje ICM Prostějov.¹⁸

Střední zdravotnická škola (dále jen SZS) – pokud jde o dobrovolnictví, rámcově se ho dotýká občanská výchova, během výuky předmětu ošetrovatelská péče se s ním studenti seznámí v nemocnici. Informace mi poskytla ředitelka této školy, Mgr. Marie Dostálová.¹⁹

Švehlova střední škola polytechnická (dále jen SSSP) - zástupkyně ředitele Ing. Renata Grulichová mi sdělila, že kromě základních informací, které žáci o dobrovolnictví obdrží v občanské výchově, se ve školním roce 2016/2017 na této škole rozbíhá program, kdy studenti střední školy budou docházet do základních škol doprovázet děti se sociálním omezením v rámci zavádění inkluze.²⁰ Tento program by byl skvělou příležitostí, jak v mladých lidech probudit zájem dávat ze sebe něco pro

¹⁶ Cyrilometodějské gymnázium Prostějov – školní vzdělávací plán. [online] Dostupné z: <http://www.cmgpv.cz/skolni-vzdelavaci-program.php> Citace z 16. 10. 2016

¹⁷ Reálné gymnázium Prostějov – webová stránka školy. Výroční zpráva 2015-2016 (30). [online] Dostupné z: http://www.rg.prostejov.cz/dokumenty/vyr_zprava/2015_2016_vyrocnizprava.pdf Citace z 5. 1. 2017

¹⁸ Z rozhovoru s ředitelkou Střední školy obchodu a módy, PhDr. Ivanou Vaňkovou. (autorizováno)

¹⁹ Z rozhovoru s ředitelkou Střední zdravotní školy, Mgr. Marií Dostálovou. (autorizováno)

²⁰ Z rozhovoru se zástupkyní ředitele Střední Švehlovy školy polytechnické, Ing. Renatou Grulichovou. (autorizováno)

druhé. V této podobě se ale jedná o placenou činnost, kdy studenti budou placeni hodinovou sazbou 80,-/hod.

Učiliště

Střední odborné učiliště obchodní (dále jen SOUO) – dobrovolnictví se věnují žáci v průběhu studia v prvním ročníku v občanské nauce a v třetím ročníku v předmětu aplikovaná ekonomie. Na této škole mě zaujal entuziasmus, se kterým se pedagogové věnují dobrovolnictví nad rámec školních osnov. Jak mi řekla výchovná poradkyně a pedagogové této školy, žáci se zapojují do několika projektů, které zahrnují rozličné druhy dobrovolné činnosti. Pořádají jarmarky, na kterých prodávají výrobky, které přichystají děti ve zvláštních dílnách, šijí panenky, které darují na dětská oddělení do nemocnic, v rámci výuky pečou cukroví, které různé neziskové organizace prodávají na vánočních trzích či při jiných příležitostech, pravidelně se organizuje den prvdárců krve, kde mohou studenti společně s učitelkou jít na transfúzní stanici, ve škole se pořádala výstava společnosti ADRA, která za odměnu uspořádala ve škole přednášky, žáci této školy se pravidelně účastní prodeje kytiček Ligy proti rakovině, pomáhají při tvorbě výstav neziskových organizací a další činnosti. Podle slov pedagogického personálu jsou žáci velmi motivovaní, do akcí mimo rámec vyučování se hlásí sami a tyto činnosti je velice baví.

Nadšení, které je v této škole nasměřováno směrem k dobrovolnictví, mě přimělo rozvést tuto činnost s výchovnou poradkyní. Ptala jsem se, jak je možné, že na této škole věnují tolik času a práce právě dobrovolnické činnosti. Výchovná poradkyně, Mgr. Blanka Mikulková, k této otázce zaujala zajímavý postoj. Podle ní jde o to, že školy ve své podstatě zaměřené na dobrovolnou práci již nemají tolik zájmu o dobrovolnou činnost mimo své základní zaměření. Jde především o profese pedagogické nebo zdravotnické, kdy odměna za práci nepokryje úsilí, jež tito lidé věnují svému povolání. Dávají tak již nad rámec svých povinností ze sebe tolik, že již nemají sílu na další rozdávání sama sebe jiným směrem. Samozřejmě tuto informaci nelze paušalizovat.²¹

V různých školách, se odlišným způsobem staví k otázce dobrovolnictví. Na některých je to okrajová část, která příliš nezasahuje do života studentů, na jiných školách je patrný aktivní přístup k dobrovolnictví a cílené vedení pedagogického

²¹ Z rozhovoru s výchovnou poradkyní Střední odborné školy Prostějov, Mgr. Blankou Mikulkovou. (autorizováno)

personálu tímto směrem. Tato práce se také zaměří na výsledky žáků jednotlivých škol, zdali se tento přístup odrazí ve výsledcích dotazníkového šetření.

Metodologická část

V této části práce bude provedeno výzkumné kvantitativní šetření, s použitím metody dotazníku.

4 Kvantitativní výzkum

4.1 Cíl výzkumu a hypotézy

Hlavním cílem je zjistit, jaký mají v současné době mladí lidé ve věku 15–20 let názor na dobrovolnictví, jaká je jejich informovanost o dobrovolnictví a jestli mají zájem tuto činnost vykonávat, popřípadě, zda se dobrovolnictví již věnují nebo věnovali.

Dílčí cíle:

Dílčí cíl č. 1: Zjištění názoru mladých lidí na dobrovolnictví.

Dílčí cíl č. 2: Zjištění, jaká je informovanost mladých lidí o dobrovolnictví.

Dílčí cíl č. 3: Zjištění, zda mladí lidé mají zájem o vykonávání dobrovolnické činnosti.

Dílčí cíl č. 4: Zjištění, jestli se mladí lidé dobrovolnictví věnují nebo již někdy v minulosti věnovali.

4.2 Techniky sběru dat

Pro tuto práci jsem zvolila kvantitativní výzkum. Podle Dismana je kvantitativním výzkumem: „Testování hypotéz o skupinách a ne o jedincích. Analýza je prováděna na kumulovaných datech o mnoha jedincích a data můžeme kumulovat jen tehdy, jsou-li totožná.“ (Disman 2014:126)

Pomocí dotazníků zjistím odpověď na mou výzkumnou otázku, kterou je: Jaký mají v současné době mladí lidé ve věku 15–20 let názor na dobrovolnictví, jaká je jejich informovanost o dobrovolnictví a jestli mají zájem tuto činnost vykonávat, popřípadě, zda se dobrovolnictví již věnují nebo věnovali.

Protože mi jde o širokou skupinu lidí, je pro mě kvantitativní výzkum ideální příležitostí, jak oslovit velké množství studentů na většině středních škol v Prostějově.

4.3 Pilotáž výzkumu

Důležitou součástí kvantitativního výzkumu je pilotáž, která byla samotným kvantitativním výzkumem. Ta by měla ukázat, zda je výzkum v dané populaci

uskutečnitelný. Provádí se na malém vzorku vybrané ze skupiny lidí, na kterou je výzkum zaměřený. Na rozdíl od finálního výzkumu se provádí kvalitativním postupem – v mém případě nestandardizovaným rozhovorem. Pilotáž byla provedena formou rozhovorů se třemi respondenty. Cílová skupina pro pilotní výzkum – mládež ve věku 15-19 let, studující na středních školách v Prostějově.

Respondenti:

1. muž, 16 let, student druhého ročníku Strojírenského učiliště v Prostějově
2. žena, 18 let, studentka čtvrtého ročníku Střední školy designu a módy v Prostějově
3. žena, 17 let, studentka 3 ročníku Reálného gymnázia v Prostějově

Respondenty jsem před samotným rozhovorem seznámila s tématem rozhovoru a účelem výzkumu, pro který tento rozhovor dělám. Rozhovor byl proveden polostrukturovaným rozhovorem, kdy jsem měla připravených několik základních otázek, které jsem doplňovala podle situace a bylo-li to zapotřebí.

Z rozhovorů vyplynulo několik věcí, které by mohly ovlivnit dotazníky a na které by měl být brán zřetel.

1. Dva ze tří respondentů věděli, co je dobrovolnictví, třetí si vzpomněl pouze na situaci, kdy jsou studenti jejich školy každý den učitelem „dobrovolně“ zváni k tabuli. Teprve po krátkém vysvětlení o co jde připustil, že nejen ví co to je, ale že i on sám dobrovolnickou práci vykonává. Myslím, že podobný problém s terminologií by mohlo mít více studentů, zařadím proto do dotazníku i jinak položenou otázku, která se ptá na znalost dobrovolnictví.
2. Dva ze tří respondentů se dobrovolnictví věnuje, jeden z nich by měl zájem, ale vůbec neví, kam se obrátit a co by mohl dělat.
3. Všichni tři respondenti se shodli na tom, že dobrovolnictví je důležitá a potřebná činnost.
4. Komplikovaným se ukázal dotaz na víru respondentů. Jeden dal zápornou odpověď, jedna studentka si nebyla jistá odpovědí, protože její zaměření je spíše ve spirituální rovině, takže věří v něco vyššího, ale není to křesťanská víra a třetí respondentka uvedla, že je pokřtěná, absolvovala Svaté přijímání, ale její vztah s Bohem není plnohodnotný. Přesto by na tuto otázku odpověděla ano. V dotazníku bude důležité blíže specifikovat, co touto otázkou myslím.

4.4 Charakteristika výzkumného vzorku, sběr dat

Pro výzkum, který chci v této práci provést, jsem definovala jako cílovou skupinu respondentů mládež ve věku 15–20 let, kteří jsou žáky středních škol v Prostějově. Jiná kritéria nejsou dána.

Respondenti budou žáky těchto škol:

Střední odborné učiliště obchodní – tato škola se zaměřuje na výuku v oblasti obchodu a služeb, vzdělání je ukončeno jak výučním listem – u oborů: Výrobce kožedělného zboží, cukrář, čalouník, číšník, kuchař, prodavač, řezník, uzenář, tak maturitní zkouškou – kosmetické služby, obchodník.

Švehlova střední škola polytechnická – vzdělání je ukončeno jak výučním listem, tak maturitní zkouškou. Jde o velmi široké spektrum oborů. V učebních oborech je to mechanik – opravář motorových vozidel, opravář zemědělských strojů, elektrikář, instalatér, malíř a lakýrník, tesař, truhlář, zedník, montér suchých staveb, klempíř, výrobce potravin, provozní služby, zednické práce, zahradnické práce, opravářské práce. Z maturitních oborů je to analýza potravin, technologie potravin, autotronik, podnikání, stavební provoz.

Střední zdravotnická škola Prostějov – nabízí střední vzdělání s maturitní zkouškou, obor zdravotnický asistent.

Střední škola designu a módy – vzdělání v oborech – užitá malba a design interiéru, multimediální tvorba, modelářství a návrhářství oděvů. Studium je čtyřleté s maturitou.

Cyrilometodějské gymnázium – jde o církevní gymnázium, které je zaměřeno na křesťanskou výchovu mladých lidí.

Gymnázium Jiřího Wolker – je škola s všeobecným zaměřením ve čtyřletém i osmiletém cyklu.

Reálné gymnázium – je fakultní školou Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Nabízí čtyřleté i šestileté denní studium.

Ke sběru dat jsem zvolila dotazníky. Mezi pozitiva dotazníků patří, že jde o efektivní techniku, která obsáhne velký počet jedinců při relativně nízkých nákladech a umožňuje získat informace od velkého počtu jedinců v krátkém čase a s nízkými náklady. Věrohodnost odpovědí je motivována anonymitou dotazníkového šetření.

Naopak mezi negativa se řadí nízká návratnost dotazníků – respondenti nejsou motivováni k vyplňování a odevzdání. Je zde také riziko, že dotazník vyplní místo respondenta někdo jiný. (Disman 2014:141)

Dotazník by neměl být příliš dlouhý, otázky nesmí být sugestivní, manipulativní, příliš obecné a musí být jasné každému členu našeho vzorku. Otevřené otázky je možné použít pouze, je-li to nezbytné. V uzavřených otázkách je důležité zahrnout všechny možné odpovědi. Je také nezbytné, aby respondenti byli seznámeni s anonymitou dotazníkového šetření. (Disman 2014: 148 -162)

4.5 Distribuce dotazníků

Distribuce dotazníků bude provedena přes vedení středních škol v Prostějově. Na školách, které jsem se rozhodla zařadit do výzkumu, bylo nutné získat souhlas vedení školy s možností provedení výzkumu. Během těchto rozhovorů jsem se setkala ve všech případech se vstřícným postojem, kdy vedení školy (ve většině ředitel/ka) uvedli, že by se dotazníky mohly rozdávat v hodinách občanské výchovy a zároveň by mohly sloužit jako uvedení krátkého představení dobrovolnictví ze strany vyučujících. V jednom případě by se mohly rozdávat na třídnických hodinách, kde by vyplnily čas, který spolu třída musí trávit, v případě, že nebude na programu něco důležitého.

Školám byla nabízena i alternativa k tištěným dotazníkům pro případ, že by byla tato varianta pro školu neschůdná, nebo časově náročná. Touto alternativou jsou dotazníky v elektronické podobě. Ta je časově nenáročná, a jejich distribuce rychlá a snadná pro velké množství studentů. Obsah dotazníků v elektronické i v tištěné podobě je shodný. Většina škol využila možnosti tištěných dotazníků, konkrétně: Střední učiliště obchodní, Švehlova polytechnická škola, Střední zdravotnická škola, Střední škola obchodu a módy a Gymnázium Jiřího Wolker. Na každou z těchto škol bylo dodáno 100 dotazníků. O elektronické dotazníky měli zájem Cyrilometodějské gymnázium – z důvodu jednoduššího a rychlejšího vyřízení. Dotazník byl poslán 80 studentům. Druhou školou, pro kterou byla přijatelnější forma elektronického dotazníkového šetření, bylo Reálné gymnázium. Společným mailem byl rozeslán dotazník 217 studentům 1. – 4. ročníku gymnázia.

Celkem tedy rozesláno 400 tištěných dotazníků a 297 elektronických dotazníků.

Celková návratnost:

Elektronické dotazníky byly rozeslány na 2 školy v časovém rozpětí 6 týdnů. Je tedy možné určit, jaká byla návratnost. V obou případech se jednalo o studenty gymnázií, takže identifikace podle druhu školy by nebyla možná. Z Cyrilometodějského gymnázia se vrátilo 42 dotazníku z celkového počtu 80 rozeslaných – tj. 50 %, z Reálného gymnázia to bylo 14 dotazníků z celkového počtu 297 rozeslaných – tj. 4,7 %. Bylo by zajímavé zjišťovat, co stojí za tak nízkou návratností dotazníků z této školy.

Tištěné dotazníky:

Střední zdravotnická škola – návratnost 70 dotazníku – tj. 70 %.

Švehlova škola polytechnická – návratnost 100 dotazníků – tj. 100 %.

Střední odborné učiliště obchodní – návratnost 63 dotazníků – tj. 63 %.

Střední škola designu a módy – návratnost 88 dotazníků – tj. 88 %.

Gymnázium Jiřího Wolkeru – návratnost 94 dotazníků – tj. 94 %.

Celkový všech počet vrácených dotazníků – 471

Pro další vyhodnocování výsledků budou výsledky elektronických dotazníků započítávány společně z důvodu nemožnosti jejich rozdělení. Vzhledem k tomu, že se jedná o stejný typ školy a respondentů z RG je minimální počet, nemělo by toto spojení nijak ovlivnit vyhodnocování.

4.6 Předvýzkum

Na vzorku 13 lidí z cílové populace byl proveden předvýzkum, který měl poukázat na případné nedostatky ve volbě dotazníkového šetření. V předvýzkumu bylo osloveno 7 mužů a 7 žen studujících na středních školách v Prostějově. Jedna žena dotazník nevyplnila. Respondenti neměli s vyplněním dotazníku problémy, ale zapomínali vyplnit otázku č. 6 „Co je podle vás dobrovolnictví“. Tuto otázku nezodpovědělo 8 respondentů. To bylo způsobeno špatným uspořádáním otázek, kdy po otázce č. 6 byl nechán malý prostor na odpověď. Nové uspořádání dotazníků již nechává pro otázku č. 6 dostatek místa pro odpověď a nemělo by tak dojít k přehlédnutí

otázky. Jedna respondentka poukázala na nepřehlednost v otázkách 15. a 16., kdy ji poněkud zmátlo rozvedení otázky do dalších podotázek. Jde o tyto dvě otázky:

- Věnoval/a jste se někdy v minulosti dobrovolnické činnosti?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud je vaše odpověď „a“ Ano, tak proč jste s touto činností skončili?

- a) Z nedostatku času
- b) Činnost, které jsem se věnoval/a byla ukončena
- c) Tato činnost mě neoslovila
- d) Z důvodu změny místa bydliště
- e) Jiné (uveďte prosím konkrétní důvod)

- Věnujete se dobrovolnické činnosti v současnosti?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud je vaše odpověď „a“ Ano, napište prosím, o co se konkrétně jedná, a co vám tato činnost přináší.

Respondentka navrhovala, aby otázky byly zformulované tak, že by na ně mohli odpovědět všichni. To ale není účelem tohoto dotazníku.

Hypotézy:

H1: Náзор mladých lidí na dobrovolnictví je pozitivní

- Předpokládáme, že mladí lidé ve věku 15–20 let mají k dobrovolnictví vstřícný přístup.

H2: Informovanost mladých lidí ve věku 15–20 let je ovlivněna vzděláním.

- Předpokládáme, že studenti učilišť budou mít nižší povědomí o dobrovolnictví než studenti gymnázií.

H3: Zájem o dobrovolnictví je ovlivněn vírou.

- Předpokládáme, že pokud člověk vyrůstá v křesťanské rodině, jsou mu vlastní hodnoty, které vštěpují člověku lásku a pomoci bližnímu. Lidé hlásící se k víře budou mít tedy větší zájem o dobrovolnictví než lidé, kteří se k víře nehlásí.

H4: Zájem mladých lidí o dobrovolnictví je ovlivněn věkem.

- Předpokládáme, že mladí lidé ve věku 15 let mají zájem o jiné věci, než je dobrovolnická činnost. S rostoucím věkem by se měly zájem a informovanost zvyšovat.

H5: Zájem mladých lidí o dobrovolnictví je ovlivněn pohlavím.

- Předpokládáme, že dívky mají o dobrovolnictví větší zájem než chlapci.

H6: Vykonávání dobrovolnické činnosti je ovlivněno informovaností.

- Předpokládáme, že pokud je dospívající dostatečně informovaný o tom, co dobrovolnická činnost znamená, má i větší zájem tuto činnost vykonávat.

H7: Zájem o dobrovolnictví je ovlivněn místem bydliště.

- Předpokládáme, že mladí lidé vyrůstající na vesnici budou mít k dobrovolnictví blíže než děti vyrůstající ve městě.

H8: Mladí lidé nemají příliš zkušeností s vykonáváním dobrovolnické činnosti v minulosti.

- Předpokládáme, že lidé ve věku 15–20 let jsou příliš mladí na to, aby za sebou měli ve větším měřítku osobní zkušenost s dobrovolnickou činností.

H9: Mladí lidé ve věku 15–20 let se věnují dobrovolnictví v souladu s výzkumy o dobrovolnictví.

- Předpokládáme, že pokud výzkumy uvádějí 29% účast lidí ve věku nad 14 let na dobrovolnické činnosti, bude tento počet odpovídat i v dotazovaném vzorku respondentů.

4.7 Operacionalizace hypotéz

4.7.1 Náзор na dobrovolnickou činnost

Náзор na dobrovolnickou činnost budu zjišťovat otázkami s využitím Likertovy škály. Na stupnici od jedné do pěti bude mít možnost respondent vyjádřit svůj souhlas/nesouhlas s následujícím tvrzením. Kde 1 znamená, že s danou definicí naprosto souhlasí, 2 částečně souhlasí, č. 3 reprezentuje neutrální postoj, č. 4 částečně nesouhlasí, a 5 naprosto nesouhlasí. Výsledný náзор budu odvozovat podle

převažujících tvrzení po výpočtu průměru všech odpovědí daného respondenta. 1–2, 5 bude znamenat negativní názor, 2,6 – 3,5 neutrální názor, 3,6 – 5 pozitivní názor.

- Dobrovolnictví je v dnešní době důležitá činnost.
- Dělat něco pro jiné lidi bez nároku na odměnu přináší dobrý pocit.
- Současná společnost se bez dobrovolníků neobejde.
- Je nutné vnímat lidi, kteří jsou v situaci, kdy potřebují pomoc druhého.
- Dobrovolnictví rozvíjí moje schopnosti.
- Díky dobrovolnictví si najdu nové přátele.
- Dobrovolnictví je užitečné vyplnění volného času.
- Je v pořádku, že se dobrovolnictví dělá bez nároku na odměnu.

4.7.2 Informovanost mládeže o dobrovolnické činnosti

Informovanost mládeže o dobrovolnické činnosti budu zjišťovat částečně otevřenými otázkami, částečně otázkami s možností výběru. V otázkách s možností výběru budu připočítávat 1 bod za každou správnou odpověď, včetně otázky, kde je potřeba doplnit konkrétní činnosti dobrovolnictví. Informovanost se bude dělit na nízkou, průměrnou, vysokou, podle počtu bodů získaných v dotazníku. U otázky č. 5 není správná odpověď, otázka spolu s č. 6 slouží k dokreslení informovanosti studentů. Kladná odpověď bude zpracovávána jako plusový bod. Maximálně je možné získat 8 bodů, přičemž 0–3 body znamenají informovanost nízkou, 4–5 bodů střední a 6–8 bodů informovanost vysokou.

1. Otevřená otázka: Co je podle vás dobrovolnictví?
2. Víte o tom, že je v Prostějově organizace zabývající se dobrovolnictvím?
 - a) Ano
 - b) Ne
3. Dokážete ke každé z těchto oblastí doplnit konkrétní příklad dobrovolnické činnosti?
 - a) Zdravotnictví
 - b) Sport
 - c) Ekologie
 - d) Komunitní práce

- e) Domovy pro seniory
4. Je možné si informaci o vykonávané dobrovolnické činnosti zanést do životopisu?
- a) Ano
 - b) Ne
5. Víte o nějaké možnosti, kde vykonávat dobrovolnickou činnost ve Vašem okolí?
- a) Ano
 - b) Ne
6. Pokud je Vaše odpověď „ano“, uveďte prosím, odkud jste se dozvěděl/a o dobrovolnické činnosti?
- a) Od rodičů – příbuzných
 - b) Od kamarádů/přátel
 - c) Ve škole
 - d) Z médií (internetu, televize, časopisů)
 - e) Jinde – uveďte kde.

4.7.3 Zkušenosti s dobrovolnictvím

Dílčí cíl č. 4 budu zjišťovat následujícími otázkami.

1) Věnoval/a jste se někdy v minulosti dobrovolnické činnosti?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud je vaše odpověď „ano“, proč jste s touto činností skončili?

- a) Z nedostatku času.
- b) Činnost, které jsem se věnoval/a byla ukončena.
- c) Tato činnost mě neoslovila.
- d) Z důvodu změny místa bydliště.
- e) Jiné (uveďte prosím konkrétní důvod).

2) Věnujete se dobrovolnické činnosti v současnosti?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud je vaše odpověď „a“ Ano, napište prosím, o co se konkrétně jedná, a co vám tato činnost přináší.

4.7.4 Zájem o dobrovolnickou činnost

Zájem o dobrovolnickou činnost budu zjišťovat přímým dotazem respondentů.

Měl/a byste zájem o dobrovolnickou činnost?

- a) Ano
- b) Ne

V případě, že Vaše odpověď na tuto otázku je „b“ záporná, uveďte prosím důvod. Co by Vás případně motivovalo, abyste uvažoval/a o dobrovolné činnosti?

4.7.5 Demografické údaje

1. Jste:

- a) muž
- b) žena

2. Kolik je vám let?

3. Bydlíte:

- a) město Prostějov a jeho příměstské části – Vrahovice, Drozdovice apod.
- b) jiné město nebo vesnice nad 2 000 obyvatel – uveďte které.
- c) na vesnici do 2000 obyvatel.

4. Studujete na:

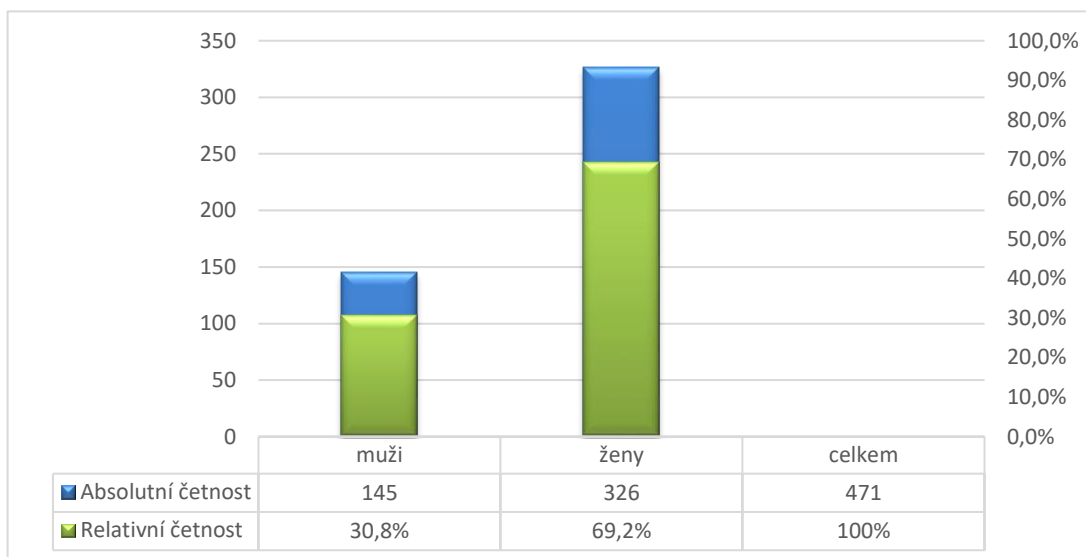
- a) střední škole – gymnázium.
- b) střední odborné škole ukončené maturitní zkouškou.
- c) střední škole – učiliště – obor ukončený maturitní zkouškou.
- d) střední škole – učiliště – obor ukončený výučním listem.

4.8 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány do grafických tabulek, které znázorňují absolutní počet – počet respondentů, kteří vybrali danou variantu a relativní

počet – procentuální zastoupení respondentů v daném vzorku. Tabulky v grafech jsou označovány popisky. V případě, že respondenti neuvedli dané skutečnosti, je v tabulce místo „neuvedli“ znak „–“. Ke grafickému znázornění jsou použity kombinované sloupcové grafy s dvěma vertikálními osami, kde levá osa, udává počet respondentů a pravá osa procentuální vyjádření. Pro snazší odečet hodnot z grafu je horní hranice absolutní četnosti snížena s ohledem k zjištěným závěrům jednotlivých hypotéz.

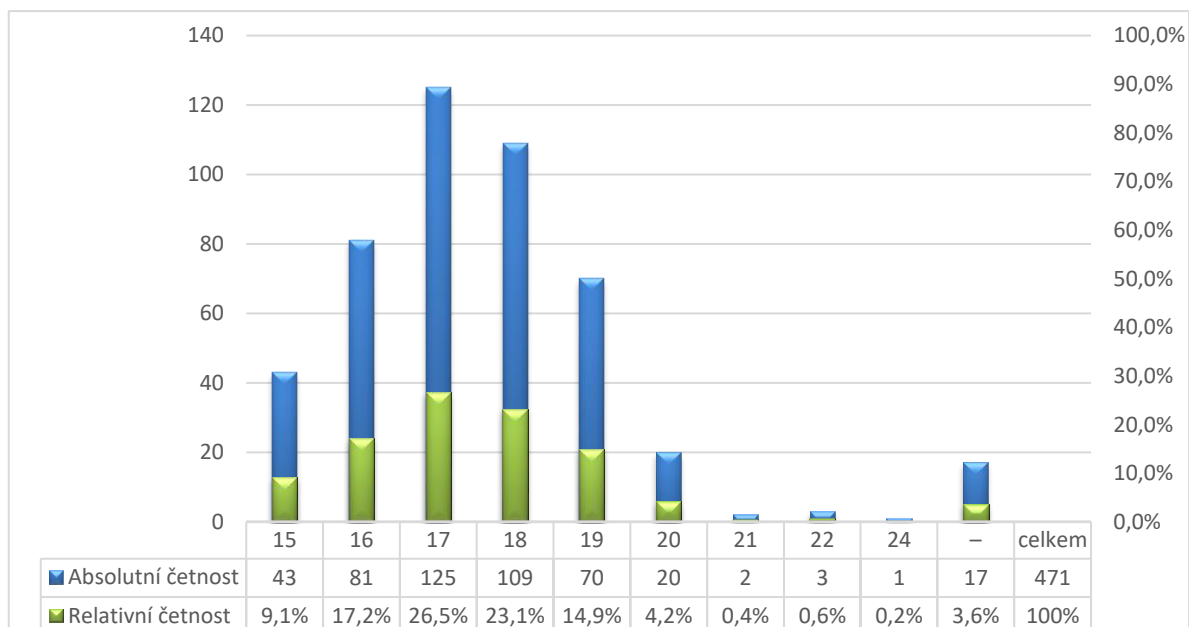
Otázka č. 1 – Jste muž nebo žena?

Graf 1: Pohlaví respondentů.

Ve zkoumaném vzorku tvořili větší část ženy – konkrétně 326 tj. 69 % z celkového počtu 471 dotazníků. Mužů bylo 145 z celkového počtu 471, tj. 31 %.

Otázka č. 2 – Kolik je vám let?

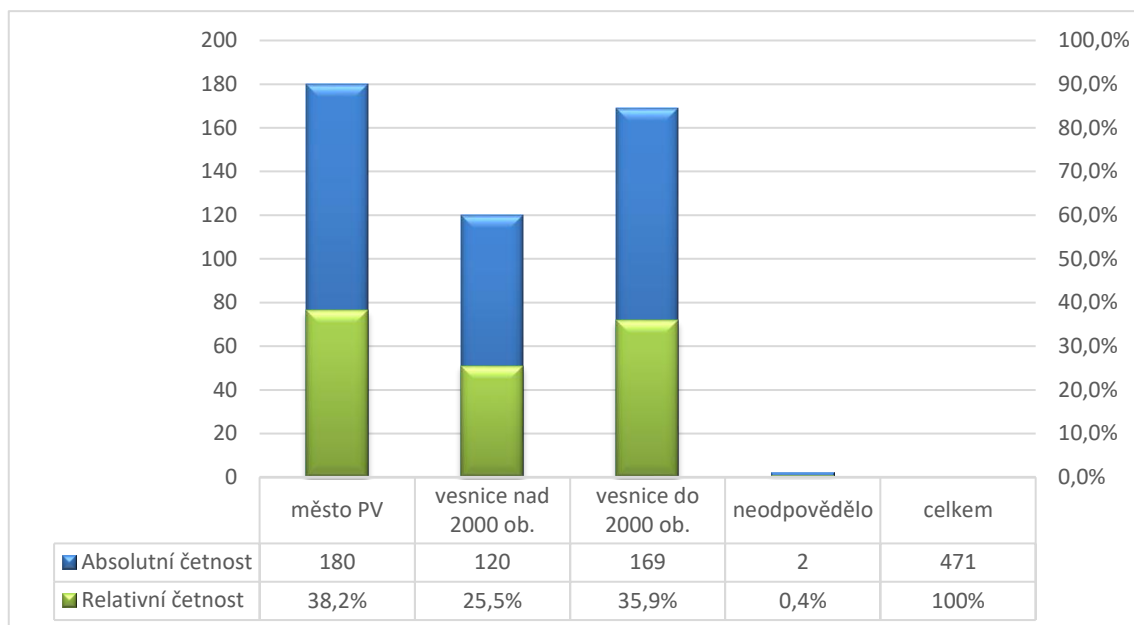

Graf 2: Věk respondentů.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 471 respondentů, z toho největším počtem byli zastoupení respondenti ve věku 17 let, kterých bylo 125, nejméně početnou

skupinou ve sledovaném vzorku byli respondenti ve věku 20 let, kterých bylo 20. Mimo sledovaný vzorek patří respondenti, kteří uvedli věk 21, 22, 23 let v celkovém součtu 5. Sedmnáct respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

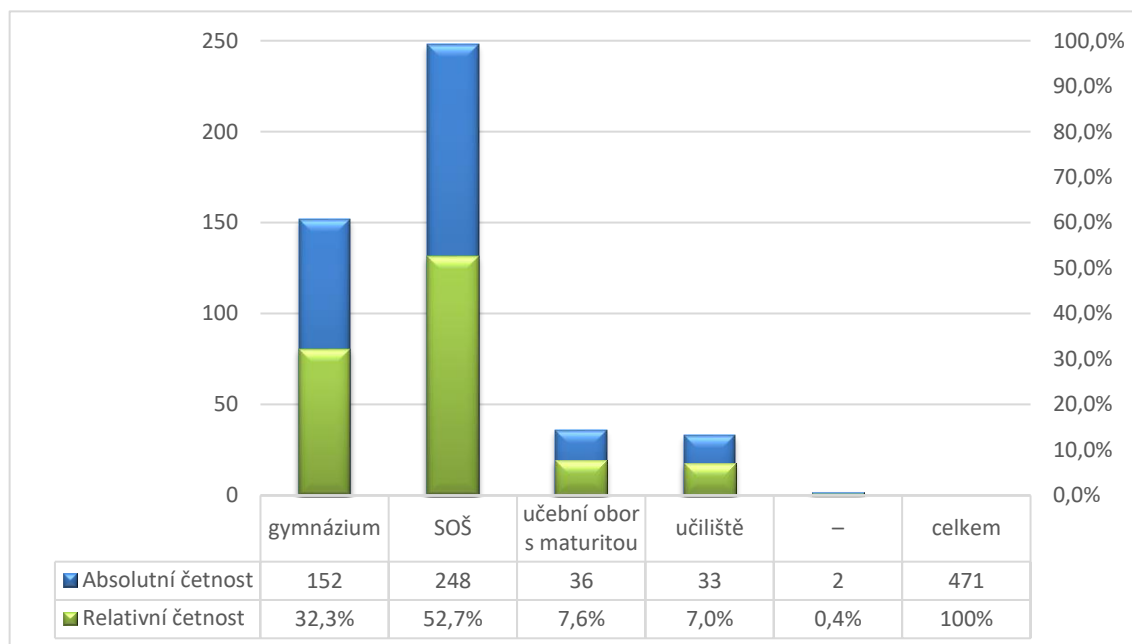
Otázka č. 3 – Bydlíte

Graf 3: Bydliště respondentů.

Největší počet respondentů v celkovém počtu 180 uvedlo jako místo bydliště možnost A – město Prostějov a jeho příměstské části. 120 respondentů z dotazníkového šetření vybralo možnost B – jiné město nebo vesnice nad 2 000 obyvatel. V dotazníku byl dotaz na konkrétní místo pobytu respondenta. Tato odpověď, na kterou odpověděl minimální počet respondentů, se ukázala naprosto zbytečná vzhledem k cíli dotazníkového šetření a nebyla tedy zahrnuta do celkové analýzy dat. Vysoký je i počet respondentů, kteří zvolili možnost C (na vesnici do 2000 obyvatel). 2 respondenti na tuto otázku neodpověděli.

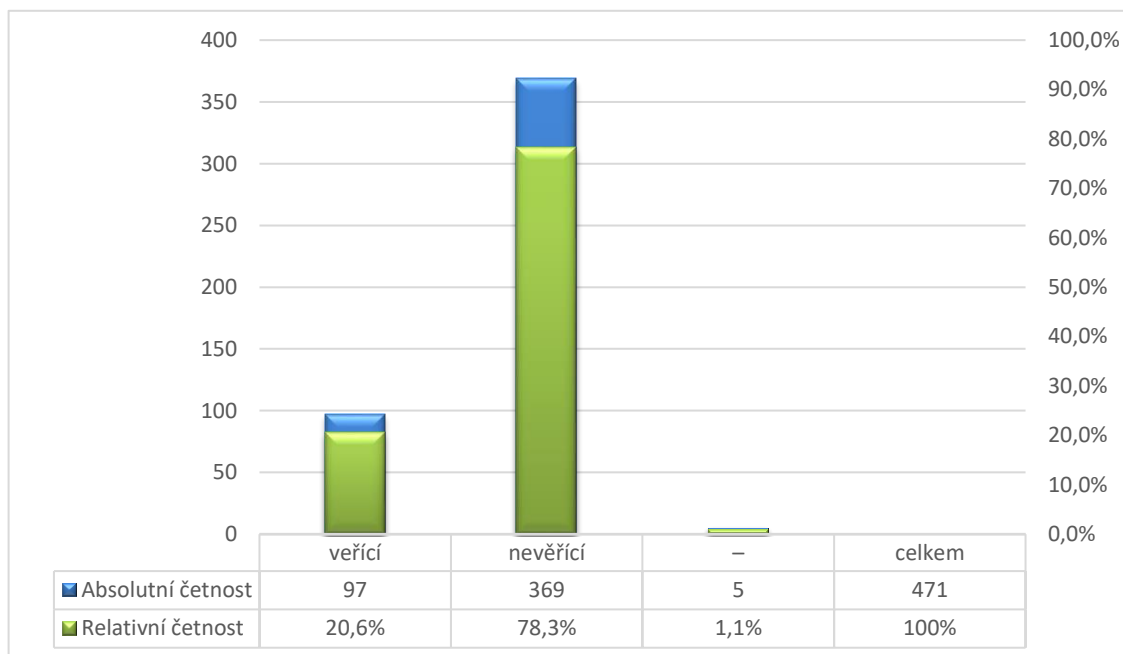
Otázka č. 4 – Na které škole studujete?

Graf 4: Škola, na které respondenti studují.

Na střední škole – gymnáziu – studuje 152 (32,3 %) respondentů z celkového počtu 471. Na střední odborné škole ukončené maturitní zkouškou studuje největší počet respondentů tohoto dotazníkového šetření a to 248 (52,7 %), na střední škole – učilišti – ukončené maturitní zkouškou 36 (7,6 %) respondentů a na střední škole – učilišti – obor ukončený výučním listem 33 (7 %) respondentů. 2 respondenti na tuto otázku neodpověděli. Je možné, že nízký počet respondentů uvádějících jako svou školu učiliště ovlivní výsledky srovnání informovanosti a zájmu podle škol v hypotéze č. 1. Informovanost mladých lidí ve věku 15–20 let je ovlivněna vzděláním. Dotazníky byly sice rozdány na 2 učiliště, ale nebyla zdůrazněna potřeba nechat je přednostně vyplnit studentům oborů ukončených výučním listem.

Otázka č. 5 – Jste věřící? (Otázkou je myšleno, zda se vnitřně ztotožňujete s principy a posláním náboženství). Pokud je Vaše odpověď „ano“ (ano), uveďte prosím, ke které církvi se hlásíte.

Graf 5: Víra respondentů.

Graf č. 5 uvádí počet věřících respondentů. Doplnující otázkou bylo zjišťování konkrétní církve, ke které se respondenti hlásí. Na tuto otázku odpovědělo 27 respondentů. 12 dotazovaných z tohoto počtu jako církev, ke které se hlásí, uvedlo křesťanství. Druhé nejvyšší číslo získala Římsko-katolická církev a to 10. Další možnosti byly zastoupené jedním respondentem a byly to: Českobratrská církev, Pravoslavná církev, Budhismus, víra v sebe. Otázka na konkrétní církev je zbytečná, neposkytuje žádné relevantní informace, které by byly použitelné v tomto výzkumu. Co je zajímavé, tak že v počtu dotazníků z Cyrilometodějského gymnázia se k vnitřnímu ztotožnění s principy víry přihlásilo pouze 6 respondentů z celkového počtu 40 zodpovězených dotazníků z této školy.

Otázka č. 6 – Co je podle Vás dobrovolnictví?

K vyhodnocení správnosti odpovědí této otázky je využita definice podle studie Evropské komise zabývající se dobrovolnictvím v členských státech EU: „Dobrovolnictví je jakákoliv formální či neformální aktivita, která je záležitostí

individuálního výběru, a je vykonávána bez myšlenky na odměnu ve prospěch jiných.“ (GHK 2010:49 in Frič, Vávra 2012:27)

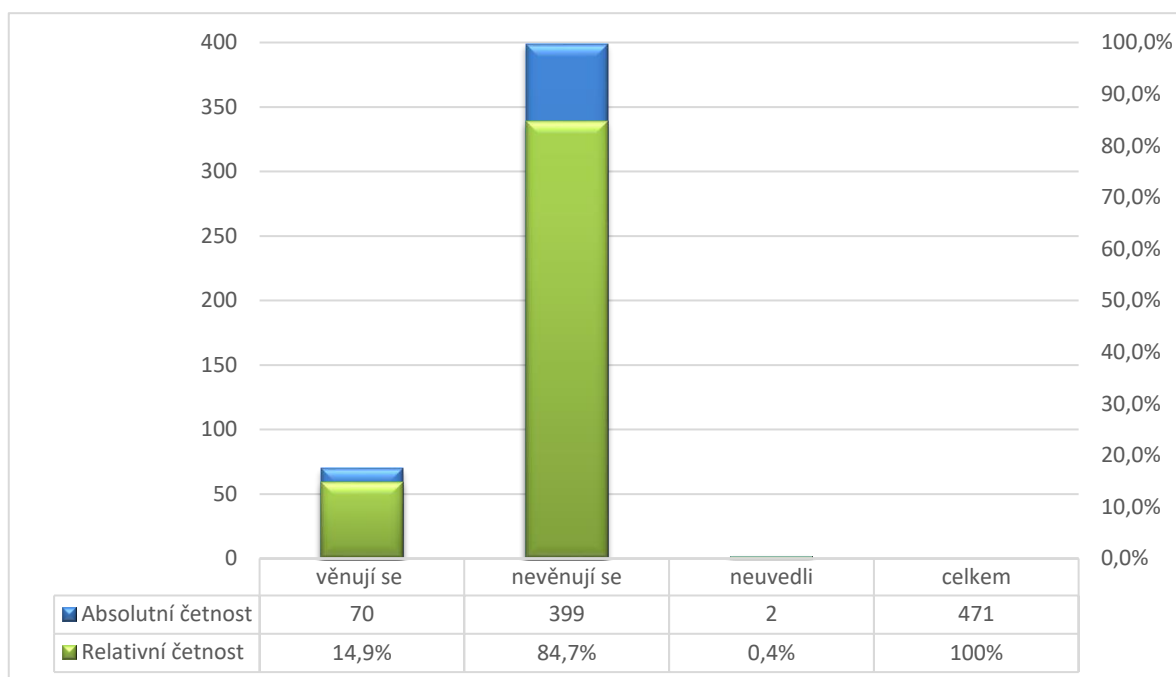
Tato definice je kritériem pro vyhodnocování správných odpovědí. Za správně zodpovězenou byla uznána odpověď, ve které respondent uvedl, že dobrovolnictví je činnost vykonávána ve prospěch druhých lidí bez nároku na finanční odměnu. Celkem na tuto otázku odpovědělo 257 (54,6 %) respondentů. Z toho danou otázku správně odpovědělo 85 (33,1 %) respondentů. 74 (28,8 %) respondentů jako odpověď na otázku uvedlo, že se jedná o dobrovolnou pomoc druhým lidem. 77 (30,0 %) respondentů odpovědělo, že dobrovolnictví je činnost, která se dělá ze svobodné vůle – člověk se pro ni může rozhodnout. Mezi další odpovědi s minimálním počtem zastoupení patří: nucená činnost, darování krve, darování peněz organizacím, které to potřebují, lidská pitomost, dobrovolné práce, nevím, poznání nových věcí, všechno, tento dotazník, „něco pro dobrou věc – fakt?“, opak nedobrovolnictví, dobrovolné práce městu, činnost, ze které nemám vlastní prospěch.

Otázky č. 7–14 zahrnují následující otázky s využitím Likertovy škály v rozsahu 5 bodů, sloužící ke zjištění názoru mladých lidí na dobrovolnictví.

- 1) Dobrovolnictví je v dnešní době důležitá činnost.
- 2) Dělat něco pro jiné lidi bez nároku na odměnu přináší dobrý pocit.
- 3) Současná společnost se bez dobrovolníků neobejde.
- 4) Je nutné vnímat lidi, kteří jsou v situaci, kdy potřebují pomoc druhého.
- 5) Dobrovolnictví rozvíjí moje schopnosti.
- 6) Díky dobrovolnictví si najdu nové přátele.
- 7) Dobrovolnictví je užitečné vyplnění volného času.
- 8) Je v pořádku, že se dobrovolnictví dělá bez nároku na odměnu.

Tyto otázky slouží pro vyhodnocení hypotézy č.1, jejich zpracování je uvedeno níže v textu.

Otázka č. 15 – Věnujete se dobrovolnické činnosti v současnosti? Pokud je Vaše odpověď „ano“, napište prosím, o co se konkrétně jedná, jak dlouho tuto činnost děláte a co Vám přináší.

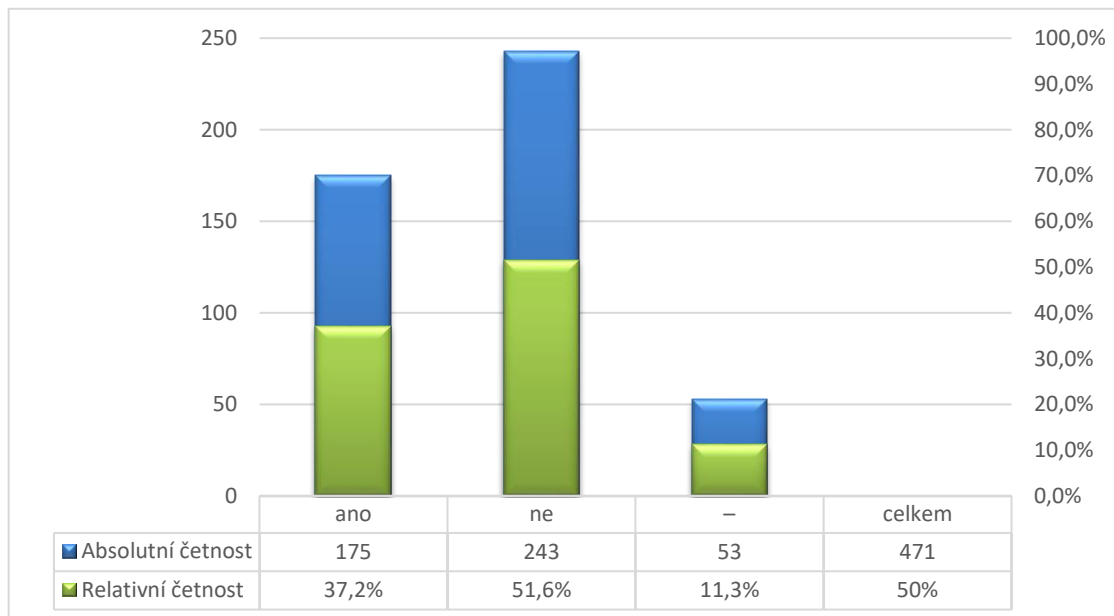

Graf 6: Respondenti v současnosti se věnující dobrovolnictví.

Tato tabulka ukazuje, že pouze 70 (14,9 %) respondentů z celkového počtu 471 se v současné době věnuje dobrovolnictví. 399 odpovědělo záporně, 2 na tuto otázku neodpověděli vůbec. Respondenti, kteří tuto činnost vykonávají, byli dále požádáni o uvedení konkrétní činnosti. Na tuto otázku odpovědělo 18 respondentů. 3 jsou u dobrovolných hasičů, 3 se účastní pořádání akcí pro děti, 5 se angažuje v Tříkrálové sbírce, 1 pomáhá v Domově pro seniory, 2 se účastní sběru odpadků na Den Země, 1 pravidelně daruje věci lidem, kteří to potřebují, 1 jezdí jako vedoucí na dětské tábory. 1 obsluhuje lidi v hospodě a 1 respondent uvedl, že dochází pomáhat do ZOO Olomouc.

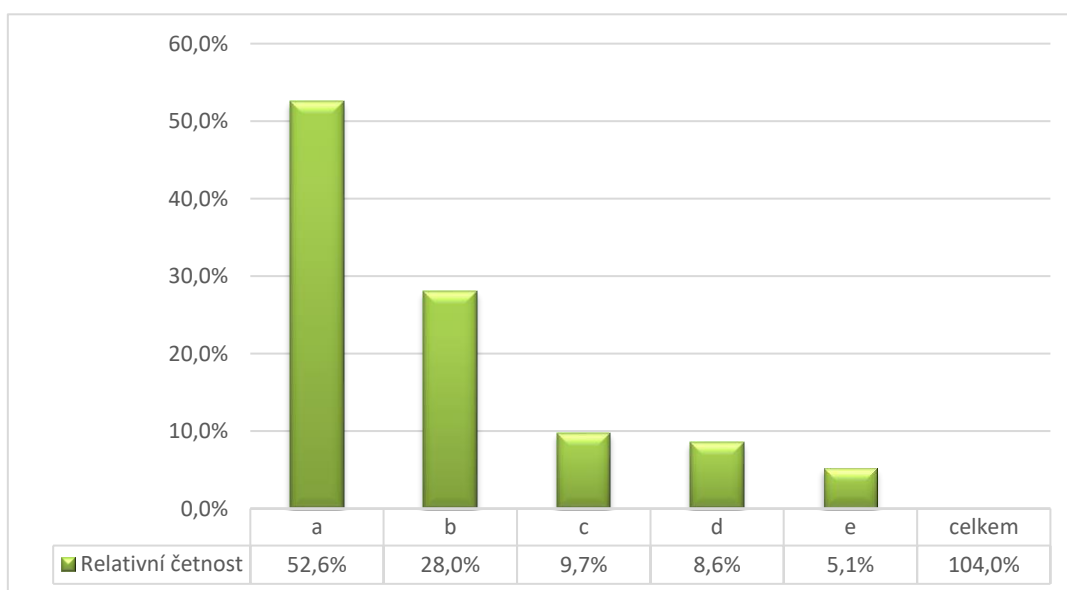
Na otázku, co mladým lidem dobrovolnictví přináší, odpovědělo 33 respondentů. Z toho 19 uvedlo, že tato činnost jim přináší dobrý pocit. Mezi další zmiňované patří pocit užitečnosti, pocit štěstí, pocit naplnění, radost dětí, zkušenosti, zábava, smysluplnost, radost ze společnosti, jeden respondent uvedl, že si díky dobrovolnictví našel spoustu kamarádů.

Otázka č. 16 – Pokud je Vaše odpověď na otázku č. 15 „ne“ – vykonával jste dobrovolnickou činnost v minulosti? A pokud je Vaše odpověď „ano“, tak proč jste s touto činností skončili?

Graf 7: Respondenti, kteří se věnovali dobrovolnictví v minulosti.

Jak ukazuje graf č. 7, počet respondentů, kteří se věnovali dobrovolnictví v minulosti je 175 (37,2 %), počet respondentů, kteří se dobrovolnictví v minulosti nevěnovali je 243 (51,6 %), 53 (11,3 %) respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

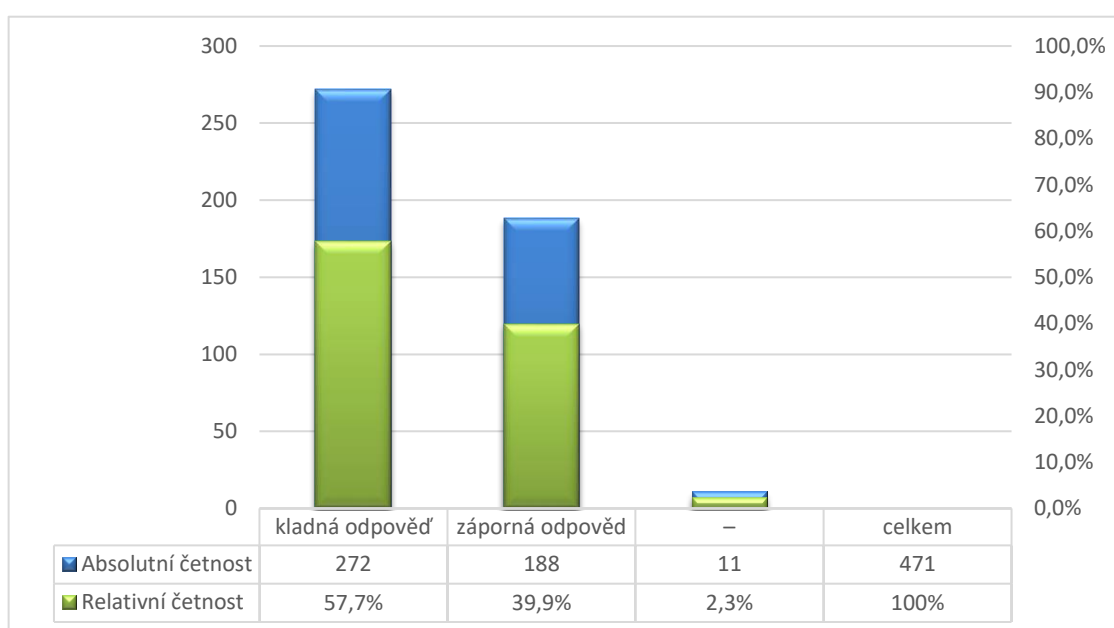

Graf 8: Důvody ukončení dobrovolnické činnosti.

Poznámka: Některé odpovědi v grafu zahrnují více zakroužkovaných možností, tudíž celkový počet odpovědí se neshoduje s počtem respondentů (součet četností vyšší jak 100 %).

Na otázku, proč dobrovolnickou činnost ukončili, odpovědělo 175 respondentů. Z toho 52,6 % jako důvod ukončení uvedlo nedostatek času. 28,0 % uvedlo, že činnost, které se věnovali, byla ukončena. 9,7 % respondentů tato činnost neoslovila, 8,6 % respondentů uvedlo jako důvod ukončení změnu bydliště a 5,1 % jiné důvody. Jako jiné důvody bylo uváděno, že šlo o jednorázovou akci. Přesný počet odpovídajících není v tabulce uveden z důvodu výběru několika odpovědí jedním respondentem.

Otázka č. 17 – Měl/a byste zájem o dobrovolnickou činnost?

Graf 9: Zájem o dobrovolnickou činnost.

Na otázku zájmu o dobrovolnictví odpovědělo 272 (57,7 %) respondentů kladně. 188 (39,9 %) respondentů odpovědělo záporně, 11 (2,3 %) respondentů na tuto otázku neodpovědělo. Z respondentů, kteří odpověděli záporně, jich 128 odpovědělo na otázku, proč nemají zájem. 83 (65 %) dotazovaných uvedlo, že nemají čas, 9 jako důvod napsalo, že nebudou dělat nic, za co by nedostali zapláceno. Mezi další odpovědi patří – nemám tucha, jsem líná, pocit nenaplnění, nechci, nebavilo by mě to.

Otázka č. 18 – Co by Vás případně motivovalo, abyste uvažoval/a o dobrovolnické činnosti

Na tuto otázku odpovědělo 107 respondentů. 17 z nich jako motivaci uvedlo odměnu – finanční, nebo jinou. 43 respondentů uvedlo jako motivaci pomoc, či dobrý pocit z pomoci druhému člověku. Dále se zde objevily odpovědi jako:

- Seznámení se špatnou situací jiných lidí.
- Kdyby někdo z mé rodiny skončil na ulici.
- Kdybych se doma velmi nudila.
- Viditelné zlepšení situace díky mé pomoci.
- Velká životní zkušenost.
- Brazílie.
- Sličná slečna.
- Pocit toho, že jsem nemyslel jen na sebe. Čas.
- Kdyby to mělo opravdu smysl.
- Problémy v rodině.
- Že to bude mít význam.
- Mohl bych být více s lidmi.
- Příběh toho, kdo potřebuje pomoc. Láska.
- Pomoc zvířatům v nouzi.
- Zvýšit pozitivní energii, zlepšit svět.
- Nějaká akutní situace.
- Viditelný výsledek, posun.
- Rozvíjení mých schopností.
- Kdybych věděla, jak se lidé opravdu zlepšili.
- Zajímavá nabídka.
- Uzdravení nemocného dítěte.
- Nějaká akutní situace.
- Kdybych věděla, jak můžu pomoci, tak bych pomohla a nic by mě nemuselo motivovat.
- Případná katastrofa.
- Možnost osobního rozvoje.
- Kdybych pomohl zachránit život.
- Kdyby se lidé chovali lépe.
- Musím sama chtít a vidět, že to má význam.
- Svědectví jiných lidí, kdyby jel se mou někdo, s kým si rozumím.
- Příjemné prostředí a lidé.
- Viditelný výsledek, posun.
- Rozvíjení mých schopností.
- Vypadá to dobře v CV.
- Vyslechnutí příběhů lidí v nesnázích.
- Že tato činnost skutečně pomáhá.
- Dobrá organizace, kde uvidím výsledky.
- Více zpráv o dobrovolnické činnosti, inzeráty...
- Konkrétní lidský příběh.
- Osobní zainteresovanost.

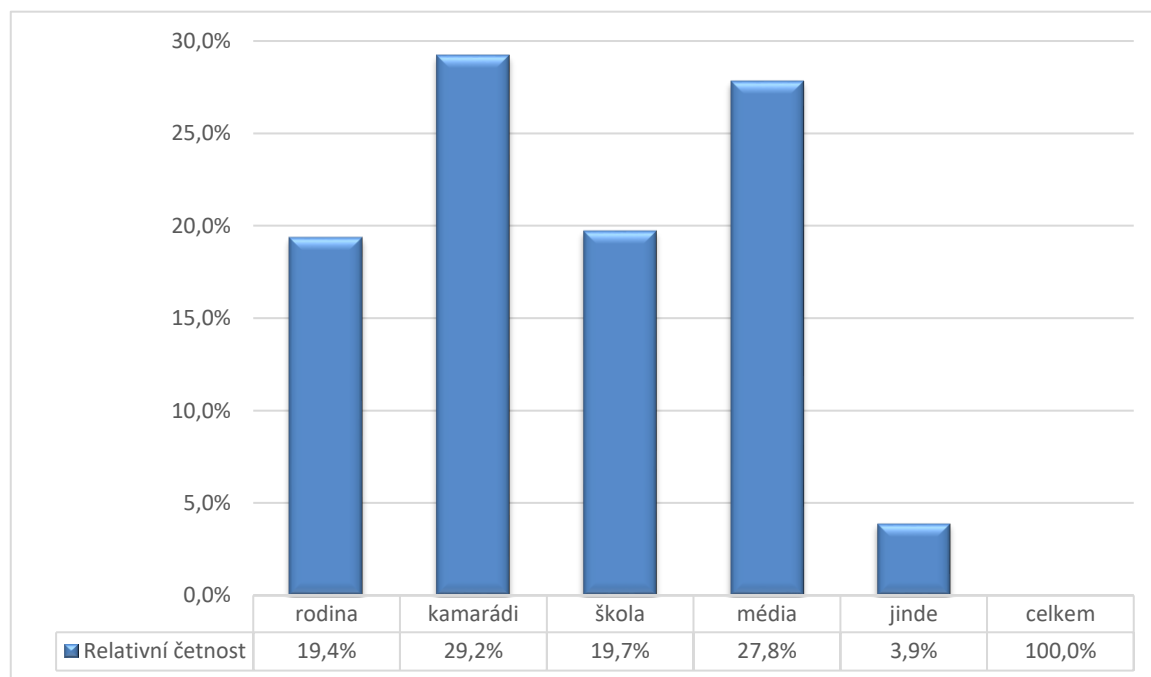
Jak je možné shrnout z těchto otevřených odpovědí, je zde značný prostor pro práci s vedením mladých lidí k dobrovolnictví. Velká část uváděla jako motivaci dobrý pocit, což odpovídá i nejčastější „odměně“ za vykonání dobrovolnické činnosti. Je zde i neznalost daného tématu a zapojení se v případě pochopení způsobů pomoci. Také viditelný výsledek snažení by byl akceptovatelnou motivací pro některé respondenty.

Otázky č. 19–22 slouží ke zmapování informovanosti respondentů ohledně dobrovolnické činnosti.

- Je v Prostějově organizace zabývající se dobrovolnictvím?
- Dokážete ke každé z těchto oblastí doplnit konkrétní příklady dobrovolnické činnosti? (Zdravotnictví, sport, ekologie, komunitní práce, domovy pro seniory.)
- Je možné si informaci o vykonávané dobrovolnické činnosti zahrnout do životopisu?
- Víte o nějaké možnosti, kde vykonávat dobrovolnickou činnost ve Vašem okolí?

Odpovědi na tyto otázky jsou zpracovány v následující kapitole, která se zabývá ověřováním hypotéz.

Otázka č. 23 – V případě, že víte o dobrovolnické činnosti ve Vašem okolí, odkud jste se o něm dozvěděl/a?

Graf 10: Zdroje informací o dobrovolnictví.

Poznámka: Absolutní četnost není v předcházejícím grafu uvedena z důvodu mnohonásobného výběru odpovědí jedním dotazovaným.

Graf představuje procentuální výčet zdrojů, ze kterých se respondenti dozvěděli o dobrovolnické činnosti. Záměrně nejsou uvedena celá čísla, protože respondenti volili i několik variant odpovědí. Na tuto otázku odpovědělo celkem 225 respondentů. Od rodičů a příbuzných se o dobrovolnické činnosti dozvědělo 19,4 % respondentů. Od kamarádů/ přátel 29,2 %, tj. největší počet odpovědí. 19,7 % respondentů uvedlo jako zdroj informací o dobrovolnictví školu. Druhý nejvyšší počet v získávání informací získala média (internet, televize, časopis). 3,9 % respondentů uvedlo jako zdroj získání informací možnost „jiné“, kam zařadili hasiče, domov pro seniory, přednášku, organizaci.

	GJW	RG+CMG	SSDaM	Švehlova	Obchodní	SZŠ
rodina	4%	3%	2%	4%	2%	3%
kamarádi	5%	7%	6%	6%	4%	2%
škola	3%	6%	3%	2%	3%	1%
média	5%	6%	6%	4%	3%	2%
jiné	1%	0%	2%	1%	0%	1%

Tabulka 1: Zdroj informací podle jednotlivých škol – relativní četnost.

	GJW	RG+CMG	SSDaM	Švehlova	Obchodní	SZŠ
rodina	12	9	7	11	7	9
kamarádi	16	22	19	17	12	7
škola	9	19	8	7	10	4
média	15	19	17	13	10	5
jiné	2	0	7	2	0	2

Tabulka 2: Zdroje informací podle jednotlivých škol – absolutní četnost.

Tabulky 1 a 2 představují zdroje informovanosti respondentů podle jednotlivých škol. Není zaznamenána zákonitost rozdělení zdroje informovanosti podle typu školy.

4.9 Matematicko-statistické zpracování hypotéz

Tato kapitola představí matematicko-statistické zpracování hypotéz. Vzhledem k malému počtu respondentů z učilišť je možné, že informace porovnávající údaje z jednotlivých typů škol budou zkreslené. Hlavním cílem tohoto výzkumu byla otázka:

Jaký mají v současné době mladí lidé ve věku 15–20 let názor na dobrovolnictví, jaká je jejich informovanost o dobrovolnictví a jestli mají zájem tuto činnost vykonávat, popřípadě, zda se dobrovolnictví již věnují, nebo věnovali.

Hlavní cíl byl rozdělen na tyto dílčí cíle:

Dílčí cíl 1: Zjištění názoru mladých lidí na dobrovolnictví.

Dílčí cíl 2: Zjištění, jaká je informovanost mladých lidí o dobrovolnictví.

Dílčí cíl 3: Zjištění, zda mladí lidé mají zájem o vykonávání dobrovolnické činnosti.

Dílčí cíl 4: Zjištění, jestli se mladí lidé dobrovolnictví věnují, nebo již někdy v minulosti věnovali.

Dílčí cíle byly následně rozpracovány do následujících hypotéz:

H1: Názor mladých lidí na dobrovolnictví je pozitivní.

Názor byl zjišťován těmito otázkami na Likertově škále:

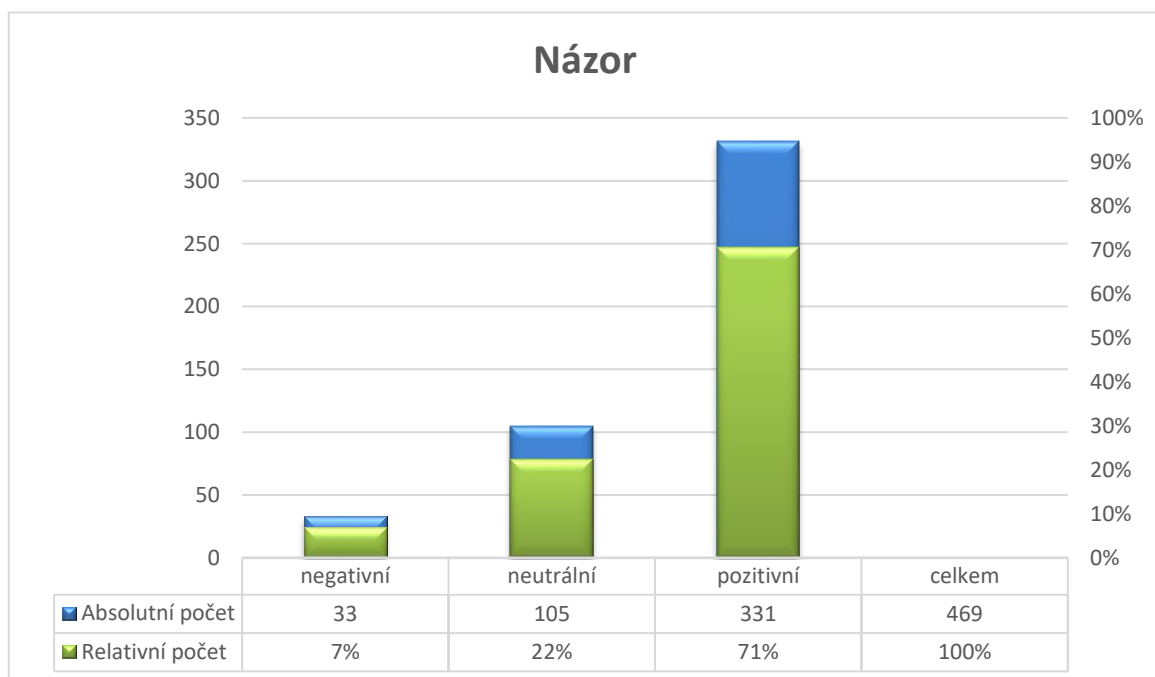
- 1) Dobrovolnictví je v dnešní době důležitá činnost.
- 2) Dělat něco pro jiné lidi bez nároku na odměnu přináší dobrý pocit.
- 3) Současná společnost se bez dobrovolníků neobejde.
- 4) Je nutné vnímat lidi, kteří jsou v situaci, kdy potřebují pomoc druhého.
- 5) Dobrovolnictví rozvíjí moje schopnosti.
- 6) Díky dobrovolnictví si najdu nové přátele.
- 7) Dobrovolnictví je užitečné vyplnění volného času.
- 8) Je v pořádku, že se dobrovolnictví dělá bez nároku na odměnu.

Následující tabulka představuje souhrn všech odpovědí na jednotlivé otázky a jejich výsledný součet:

	rozhodně nesouhlasím		neutrální názor	rozhodně souhlasím		celkem
	1	2		3	4	
1	9	26	154	174	106	469
2	13	18	55	143	240	469
3	36	69	143	125	96	469
4	6	18	69	147	229	469
5	36	56	150	140	87	469
6	24	54	132	143	116	469
7	36	62	139	130	102	469
8	20	27	97	120	205	469
celkem	181	330	785	1122	1075	3493

Tabulka 3: Součet odpovědí na otázky zjišťující názor respondentů.

Následující graf vykresluje počet respondentů spadajících do názorových skupin: negativní, neutrální a pozitivní.

Graf 11: Celkové rozdělení respondentů do skupin.

Z grafu vyplývá, že významně převažuje pozitivní názor na dobrovolnickou činnost.

Tabulka č. 1 a graf č. 6 znázorňují počet součtu odpovědí na jednotlivé otázky. 2 respondenti na tyto otázky neodpověděli. Největší počet odpovědí (63%) spadá do

pozitivního názoru. Lze tedy říct, že celkový názor na dobrovolnictví mladých lidí ve věku 15–20 let je pozitivní.

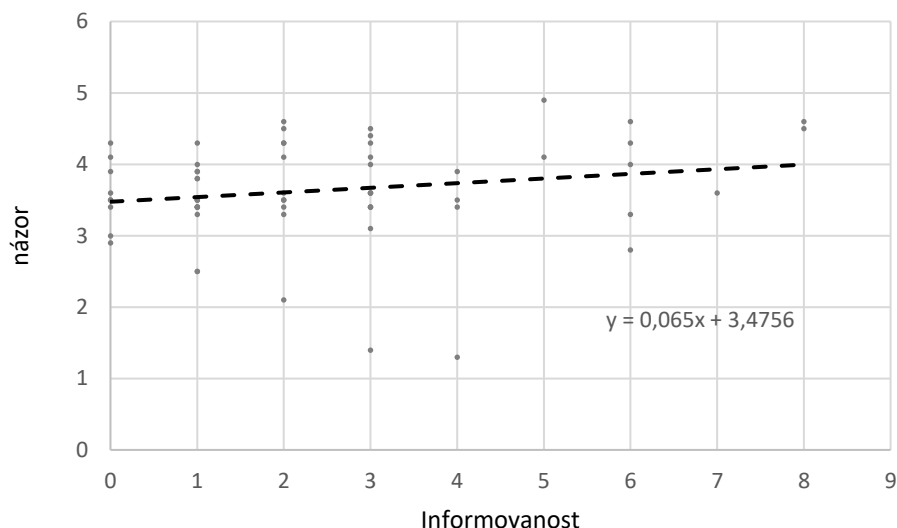
Následující tabulka představuje průměr všech dat, získaných z uvedených otázek a rozdělených podle významu těchto otázek.

počet otázek	x8	x6	x2
průměr zájmu	3,74	4,05	3,48

Tabulka 4: Průměr odpovědí respondentů.

Zajímavým zjištěním z tohoto výstupu je, že v případě otázky č. 5 – Dobrovolnictví rozvíjí moje schopnosti a otázky č. 6 – Díky dobrovolnictví si najdu přátele – tedy otázek, které zjišťují věci týkající se přímo osoby respondenta, má určitá část dotazovaných tendence výrazným způsobem snižovat hodnoty na číselné řadě. Následující tabulka ukazuje, jakým způsobem se liší průměrné hodnoty, zahrneme-li tuto skutečnost do výpočtu. Násobek 8 představuje průměr všech odpovědí. Násobek 6 otázky, kromě dvou výše zmíněných. Násobek 2 výslednou hodnotu průměru pouze otázky č. 5 a č. 6. V případě celkového průměru lze říct, že po zaokrouhlení na celá čísla je názor respondentů pozitivní. Po rozdělení na zmíněné skupiny a následném zaokrouhlení na celá čísla by došlo ke změně celkového názoru dotazovaných na pozitivní v případě 6 neosobních otázek a na průměrný, pokud zohledníme pouze 2 osobní otázky. Pro ověření tohoto zjištění by bylo potřeba dalšího dotazníkového šetření, které by se cíleně zaměřilo na tuto skutečnost.

K ověřování názoru respondentů je přidán graf, který zjišťuje, zda se mění názor dotazovaných v závislosti na jejich informovanosti. Tento graf je uveden pouze pro dokreslení této hypotézy.

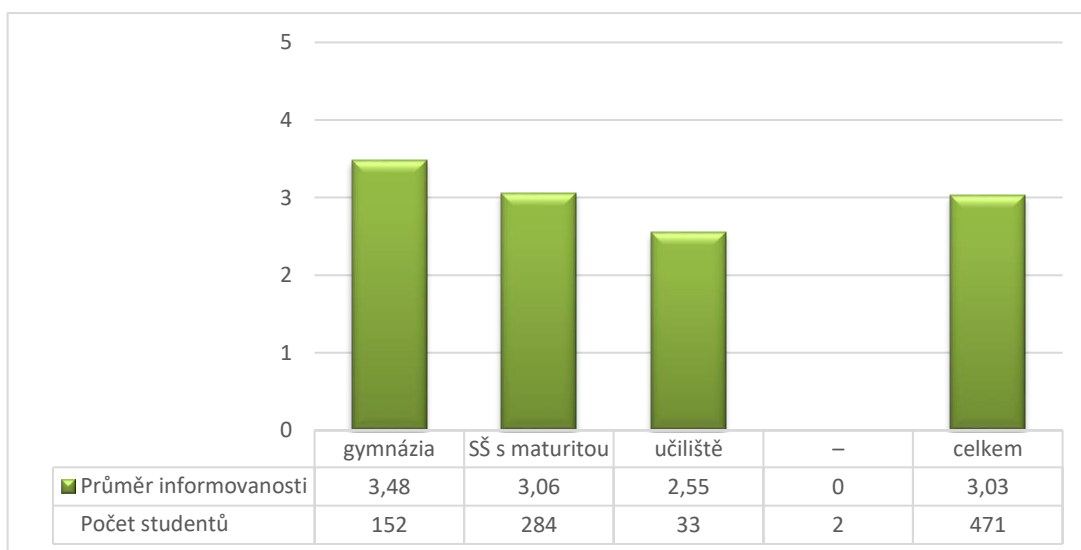

Obrázek 1: Názor v závislosti na informovanosti.

Obrázek č. 1 je uveden pouze pro zajímavost a potvrzuje, že s rostoucí informovaností o dobrovolnické činnosti se zvyšuje pozitivní názor respondentů o tuto činnost. Aby bylo možné přesně změřit tento závěr, byla použita aproximační přímka, kde koeficient úměrnosti zájmu na informovanosti je 0,07. Jde tedy o minimální nárůst, ale přesto můžeme potvrdit, že pokud je dospívající dostatečně informován o dobrovolnické činnosti, má i větší zájem tuto činnost vykonávat.

H2: Informovanost mladých lidí ve věku 15–19 let je ovlivněna vzděláním.

- Předpokládáme, že studenti učilišť budou mít nižší povědomí o dobrovolnictví než studenti gymnázií.

Graf 12: Vzdělání a průměrná informovanost respondentů.

Poznámka: Ve sloupci celkem je v prvním řádku uveden průměr hodnot (vyjma nevyplněných odpovědí).

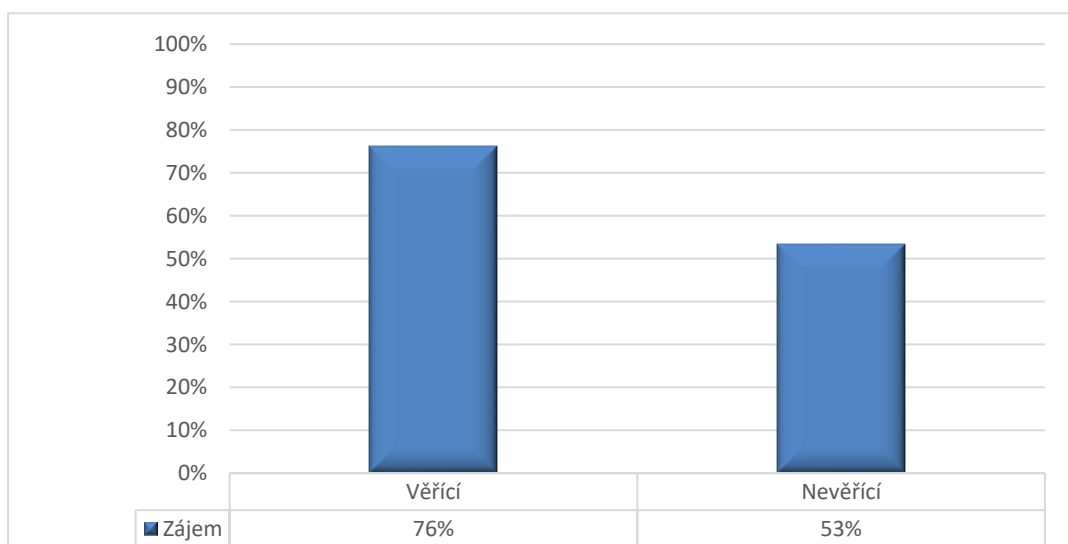
Jak je uvedeno v grafu, informovanost je vůči učilištím vyšší u studentů gymnázií o 0,92 %. Lze tedy předpokládat, že studenti učilišť mají nižší povědomí o dobrovolnictví než studenti gymnázií. Vzhledem k malému vzorku respondentů z učilišť je zde nicméně možné zkreslení výsledků.

H3: Zájem o dobrovolnictví je ovlivněn vírou.

- Předpokládáme, že pokud člověk vyrůstá v křesťanské rodině, jsou mu vlastní hodnoty, které vštěpují lásku a pomoc k bližnímu. Lidé hlásící se k víře budou tedy mít větší zájem o dobrovolnictví než lidé, kteří se k víře nehlásí.

H2	ANO	NE	–	Celkový počet resp.	Relativní hodnota ANO
Věřící	74	21	2	97	76,3 %
Nevěřící	197	164	8	369	53,4 %
–				15	

Tabulka 5: Zájem o dobrovolnictví.

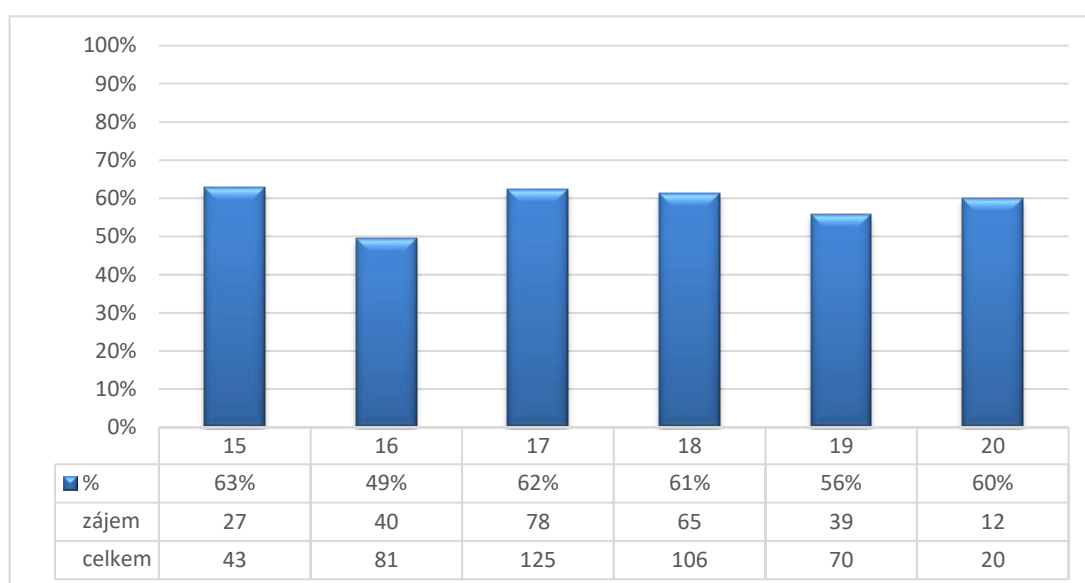
Graf 13: Zájem v závislosti na víře.

Poznámka: Celkový průměr bez zohlednění nevyplněných dotazníků.

O 23 % více věřících respondentů má zájem vykonávat dobrovolnickou činnost. Lze tedy předpokládat, že zájem o dobrovolnictví je ovlivněn vírou a že lidé hlásící se k víře mají větší zájem o dobrovolnictví než lidé, kteří se k víře nehlásí.

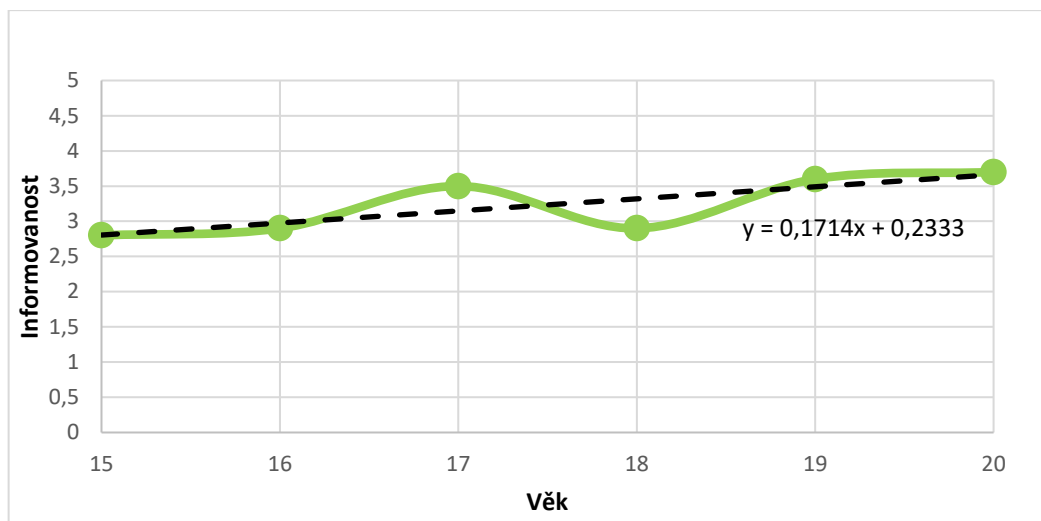
H4: Zájem a informovanost mladých lidí o dobrovolnictví jsou ovlivněny věkem.

- Předpokládáme, že mladí lidé ve věku 15 let mají zájem o jiné věci.
- S rostoucím věkem by se měly zájem a informovanost zvyšovat.

Graf 14: Vývoj zájmu na věku respondentů.

Výstupem grafu č. 15 je, že zájem se v dotazované skupině vzhledem k věku respondentů nemění.

Graf 15: Informovanost v závislosti na věku respondentů

Jak ukazují výsledky grafu č. 16, stupeň informovanosti s věkem mírně narůstá. Lze tedy předpokládat, že informovanost se s věkem zvyšuje.

Pro detailnější přehled následující tabulky uvádí vyznačení zájmu a informovanosti na jednotlivých školách.

zájem	15	16	17	18	19	20
RG+CMG	50%	58%	76%	64%	86%	0%
GJW	67%	40%	61%	69%	56%	100%
SZS	89%	77%	52%	53%	0%	100%
SSSP	56%	53%	59%	54%	48%	60%
SSO		33%	61%	50%	69%	50%
SSDAM	100%	33%	67%	65%	45%	100%

Tabulka 6: Zájem v rozdělení věku a školy.

Tabulka č. 6 ukazuje relativní hodnoty zájmu respondentů v závislosti na věku a škole, na které studují.

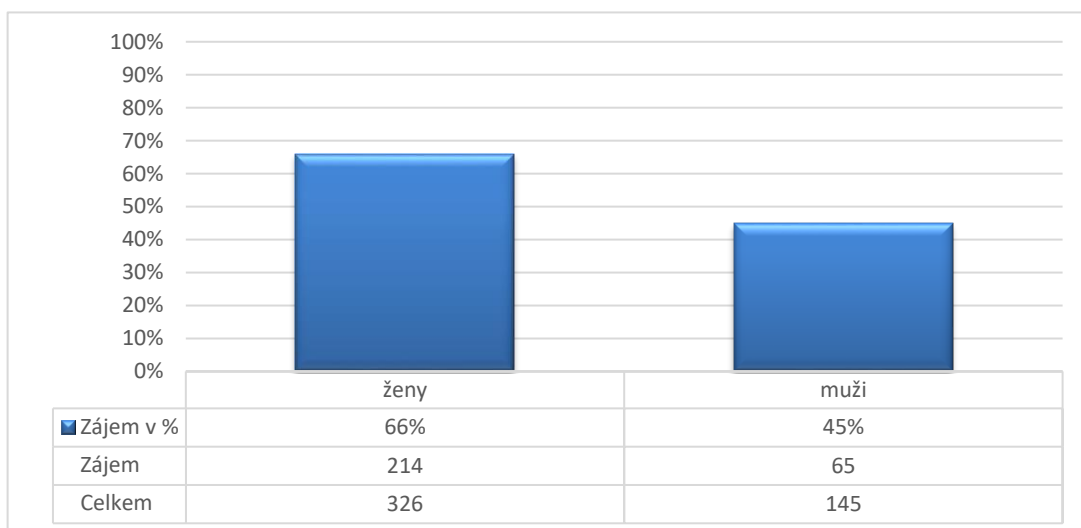
	15	16	17	18	19	20
GJW	0,7	3,4	4	3,6	3,9	0
RG+CMG	2,8	2,9	2,9	3,2	3,2	1
SSDaM	4	2,2	4,6	4,7	5,1	3,6
SOUO	0	2,6	2,6	2,6	3,8	4
SSSP	2,3	2,4	2,4	2,3	2,3	2,4
SZŠ	1,8	2	1,3	1,2	1,5	0

Tabulka 7: Informovanost v rozdělení věku a školy.

Tabulka č. 7 ukazuje, jak se mění informovanost respondentů podle věku a rozdělení na jednotlivé školy. Respondentů ve věku 20 let je minimální počet v řádech jednotek, výsledky této skupiny jsou tedy zkreslující. Hypotézu z velké části potvrzuje Střední škola obchodní a Střední škola obchodu a módy. U těchto dvou škol lze předpokládat, že s rostoucím věkem roste informovanost studentů. Jde o školy, na kterých je patrná značná angažovanost pedagogického personálu pro dobrovolnickou činnost. Pro celkové potvrzení hypotézy je však toto zjištění nepodstatné.

H5: Zájem mladých lidí o dobrovolnictví je ovlivněn pohlavím.

- Předpokládáme, že dívky mají o dobrovolnictví větší zájem než chlapci.

Graf 16: Zájem z hlediska pohlaví.

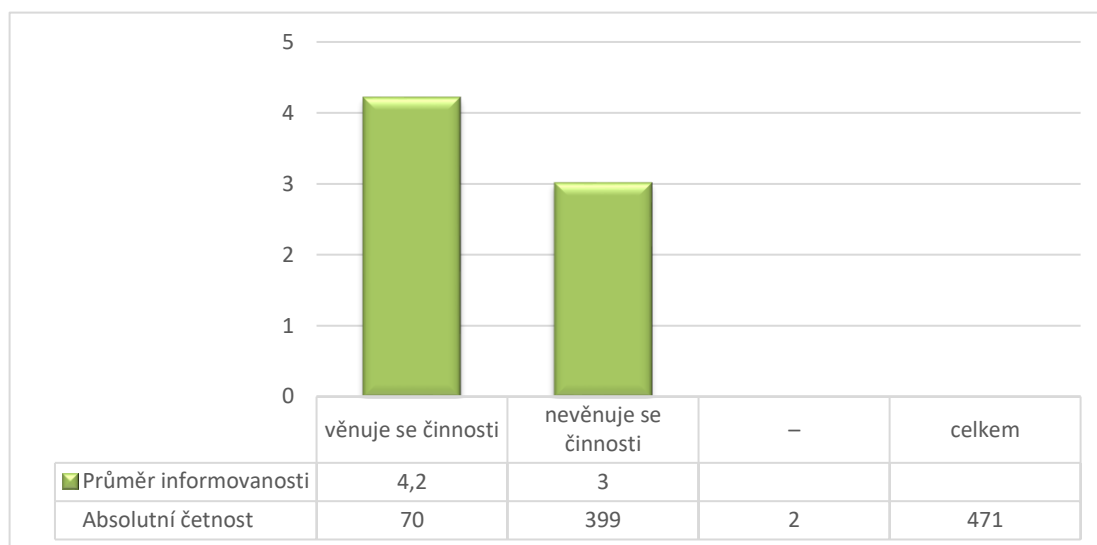
Zájem o dobrovolnickou činnost je u žen vyšší o 21 %. Lze tedy předpokládat, že dívky mají o dobrovolnictví vyšší zájem než chlapci.

H6: Vykonávání dobrovolnické činnosti je ovlivněno informovaností.

- Předpokládáme, že pokud je dospívající dostatečně informován o tom, co dobrovolnická činnost znamená, má i větší zájem tuto činnost vykonávat.

Tato hypotéza je ověřována několika způsoby. Graf č. 18 znázorňuje, zda se informovanost zvyšuje u lidí, kteří dobrovolnickou činnost vykonávají. Graf č. 19 znázorňuje vykonávání dobrovolnické činnosti v závislosti na informovanosti.

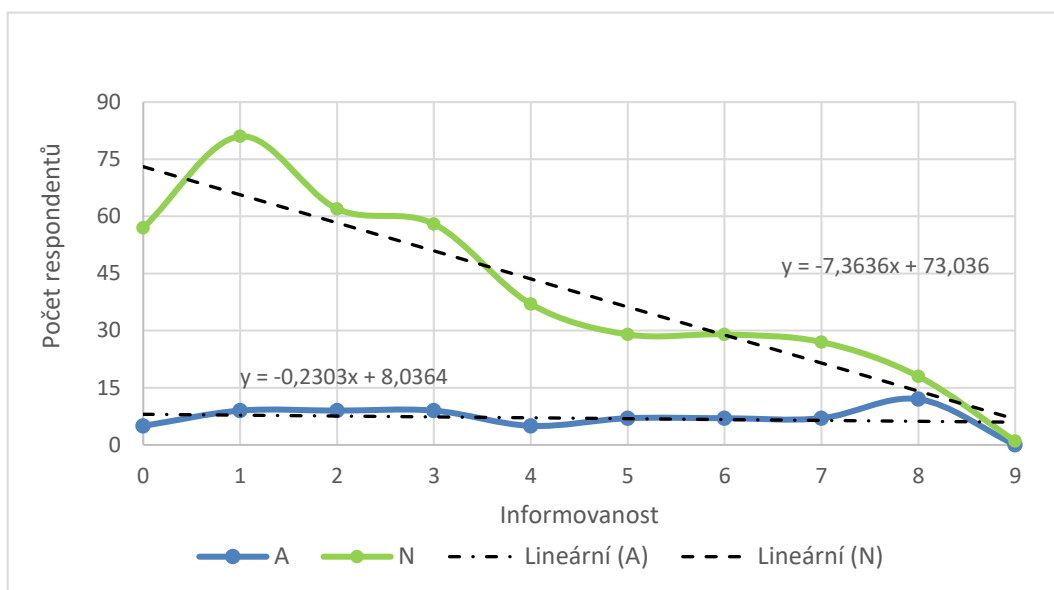
Následující graf porovnává míru informovanosti v závislosti na osobní zkušenosti s dobrovolnictvím (konkrétně momentální účast v činnosti).

Graf 17: Informovanost respondentů na základě činnosti.

Graf znázorňuje, jak se informovanost zvyšuje u lidí, kteří vykonávají dobrovolnickou činnost ve srovnání s lidmi, kteří žádnou činnost nevykonávají. Průměrná hodnota zájmu lidí, kteří se věnují dobrovolnictví, je 4,2, u lidí neaktivních v dobrovolnictví je průměrná hodnota informovanosti 3. Na základě tohoto grafu lze předpokládat přímou úměru mezi růstem informovanosti a vykonáváním dobrovolnické činnosti.

V následujícím grafu jsou vykresleny dvě křivky (A, N), které zobrazují počet lidí podle informovanosti věnující se (A) či se nevěnující (N) dobrovolnické činnosti.

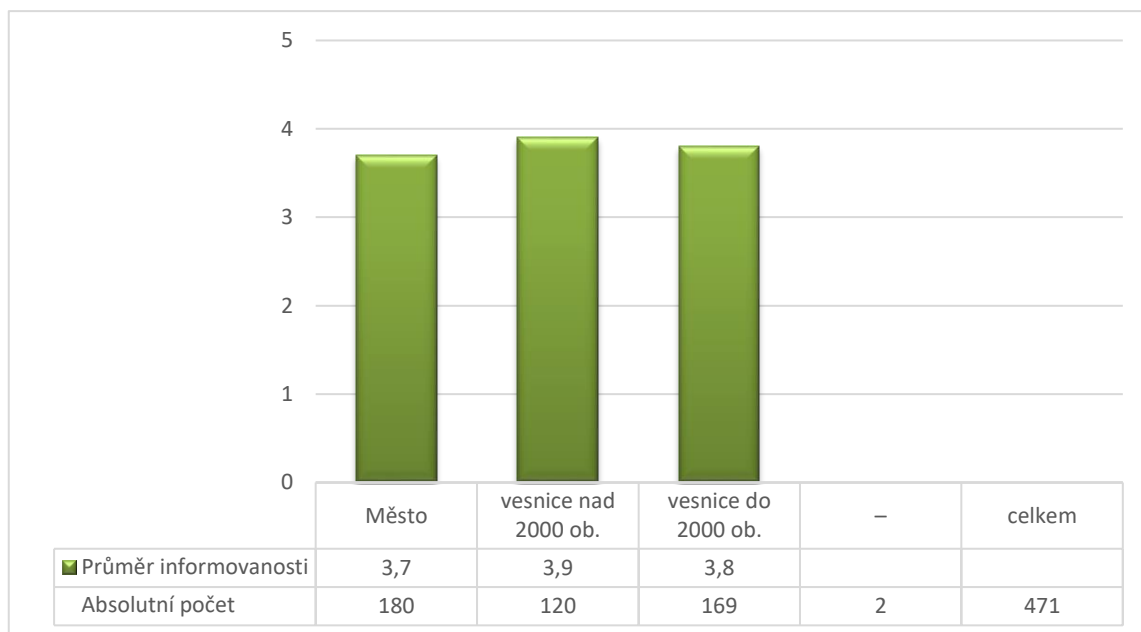

Graf 18: Vykonávání d. činnosti v závislosti na informovanosti

Graf č. 19 předkládá čistě matematické zpracování údajů. Modrá barva znázorňuje respondenty, kteří dobrovolnickou činnost již vykonávají. Koefficient úměrnosti vykonávání dobrovolnické činnosti na informovanosti je 0,2, což je zanedbatelný nárůst. Lze tedy předpokládat, že na vykonávání dobrovolnické činnosti nemá vliv míra informovanosti. U respondentů, kteří nevykonávají dobrovolnickou činnost, se potvrzuje, že se zvyšující se mírou informovanosti klesá počet respondentů, kteří tuto činnost nevykonávají. Zajímavé je, že jediný respondent z celkového počtu 471, který dosáhl nejvyššího bodového hodnocení – a to 9 bodů, se dobrovolnictví nevěnuje a ani o něj nemá zájem.

H7: Zájem o dobrovolnictví je ovlivněn místem bydliště.

- Předpokládáme, že mladí lidé vyrůstající na vesnici budou mít k dobrovolnictví blíže než jejich vrstevníci ve městě.

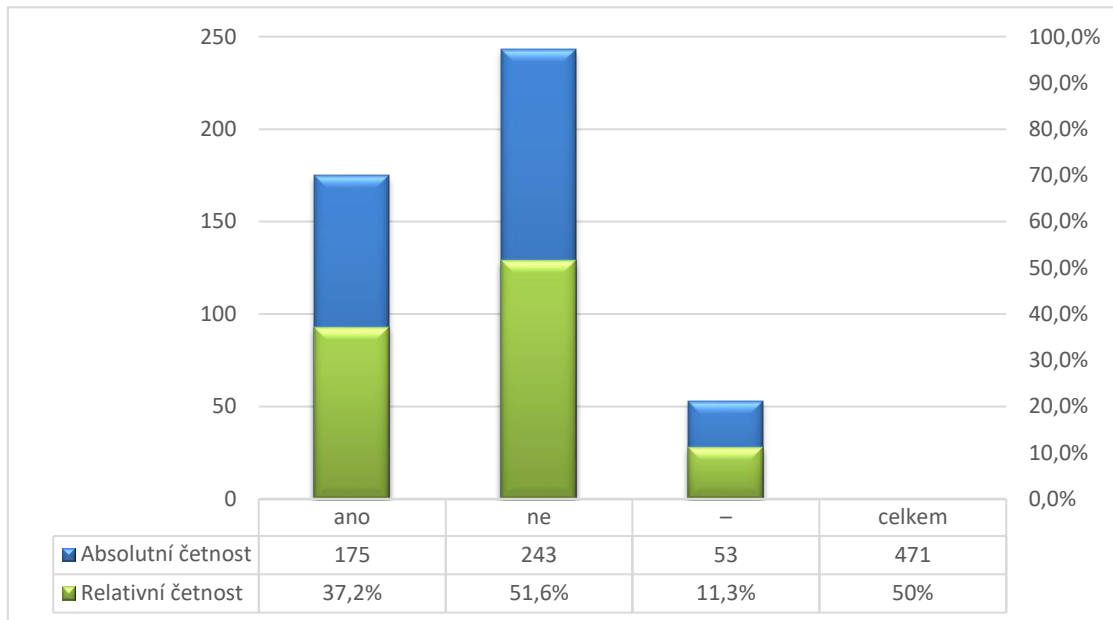

Graf 19: Zájem v závislosti na bydlišti.

Pobyt ve městě Prostějov a jeho přilehlých částech uvedlo 180 respondentů, pobyt na vesnici nebo ve městě nad 2 000 obyvatel 120 respondentů, pobyt na vesnici do 2000 obyvatel 169 respondentů. Rozdíl mezi zájmem o dobrovolnickou činnost mezi těmito skupinami je minimální, nelze tedy předpokládat, že mladí lidé vyrůstající na vesnici mají k dobrovolnictví blíže než jejich vrstevníci.

H8: Mladí lidé nemají příliš zkušeností s vykonáváním dobrovolnické činnosti v minulosti.

- Předpokládáme, že lidé ve věku 15–20 let jsou příliš mladí na to, aby za sebou měli ve větším měřítku osobní zkušenost s dobrovolnickou činností.

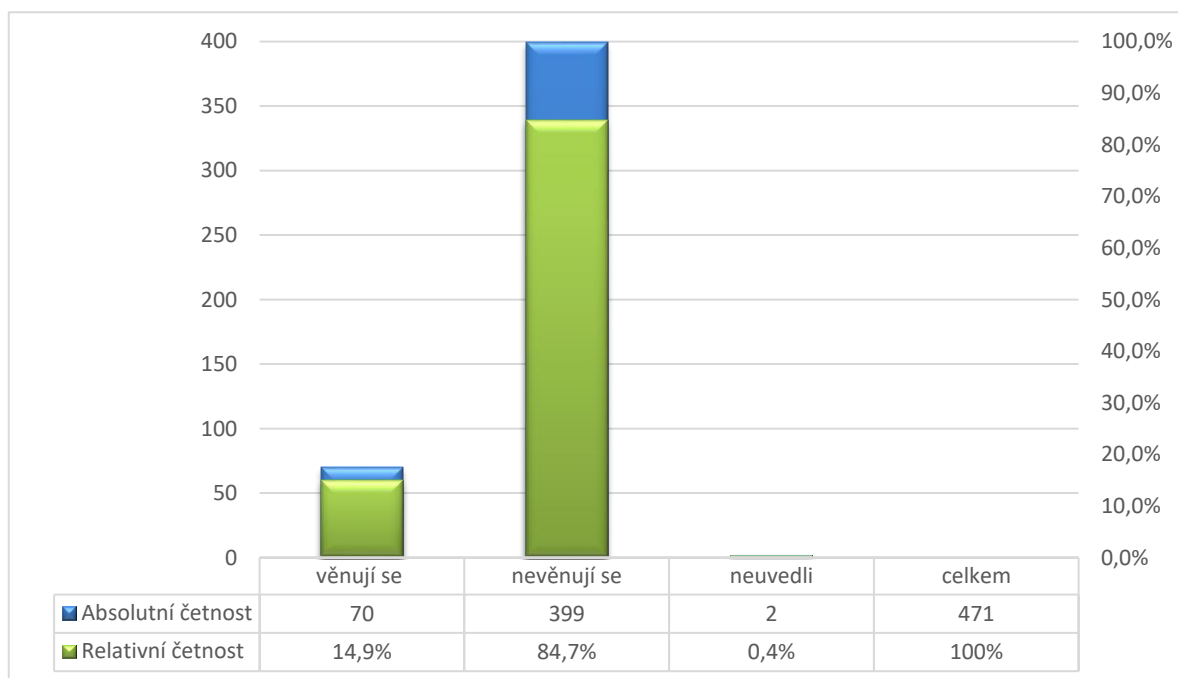
Graf 20: Respondenti, kteří se věnovali dobrovolnictví v minulosti.

Počet respondentů, kteří se věnovali dobrovolnictví v minulosti, je 175 (37,2 %), počet respondentů, kteří se dobrovolnictví v minulosti nevěnovali, je 243 (51,6 %), 53 (11,3 %) respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

Podle uvedených výsledků nelze předpokládat, že mladí lidé za sebou nemají ve větším měřítku osobní zkušenost s dobrovolnictvím.

H9: Mladí lidé ve věku 15-20 let se věnují dobrovolnictví v souladu s výzkumy o dobrovolnictví.

- Předpokládáme, že pokud výzkumy uvádějí 29% účast lidí ve věku nad 14 let na dobrovolnické činnosti, bude tento počet odpovídat i v dotazovaném vzorku respondentů.

Graf 21: Respondenti v současnosti se věnující dobrovolnictví.

Pouze 70 (14,9 %) respondentů z celkového počtu 471 se v současné době věnuje dobrovolnictví. 399 (84,7 %) odpovědělo záporně, 2 na tuto otázku neodpověděli vůbec. Pro potvrzení této hypotézy byl použit graf č. 6. Na základě výsledků tohoto šetření nelze předpokládat, že se mladí lidé ve věku 15–20 let věnují dobrovolnictví v souladu s výzkumy.

5 Shrnutí

Hlavní výzkumnou otázkou této práce bylo: **Jaký mají v současné době mladí lidé ve věku 15–20 let názor na dobrovolnictví, jaká je jejich informovanost o dobrovolnictví a jestli mají zájem tuto činnost vykonávat, popřípadě, zda se dobrovolnictví již věnují, nebo věnovali.** Z výsledku vyhodnocení jednotlivých hypotéz můžeme na dílčí cíle této otázky.

Dílčí cíl č. 1: Zjištění názoru mladých lidí na dobrovolnictví.

Výzkumem bylo zjištěno, že názor dotazovaných na dobrovolnictví je pozitivní, a to v celkové míře 63 %. Neutrální názor má 22 % respondentů a 15 % respondentů má názor negativní. Dále se ukázalo, že pokud respondenti odpovídají na otázky týkající se všeobecných věcí, dávají danému výroku vyšší hodnocení, než zaměřuje-li se výrok na jejich osobu.

Dílčí cíl č. 2: Zjištění, jaká je informovanost mladých lidí o dobrovolnictví.

Z výzkumu vyplývá, že ve zkoumaném vzorku respondentů převažuje nízká informovanost, a to s počtem 298 (63,3 %). Středně informovaných je 79 (16,8 %) respondentů. Vysoká informovanost je u 101 (21,4 %) respondentů. Hypotézami bylo zjištěno, že míra informovanosti nemá vliv na vykonávání dobrovolnické činnosti. Naopak se potvrdil předpoklad, že s rostoucí úrovní vzdělání roste i míra informovanosti a to o 0,92 % mezi krajními alternativami, učilištěm a gymnáziem. Předpoklad, že míra informovanosti roste s věkem, se nepotvrdil.

Dílčí cíl č. 3: Zjištění, zda mladí lidé mají zájem o vykonávání dobrovolnické činnosti.

Z výzkumu bylo zjištěno, že věřící lidé mají větší zájem o dobrovolnictví než ateisté. Z celkového počtu věřících respondentů má zájem o dobrovolnickou činnost 76 %. Z lidí nehlásících se k víře je to 53 %. Nepotvrdilo se, že s rostoucím věkem roste zájem respondentů o dobrovolnictví, ten je v daných věkových kategoriích konstantní. Výjimky představují Střední škola obchodní a Střední škola designu a módy, kde se předpoklad zvyšujícího se zájmu s rostoucím věkem potvrdil. Potvrdila se i hypotéza o vyšším zájmu o dobrovolnictví u dívek, které uváděly zájem o dobrovolnictví v 66% dotázaných dívek. U chlapců je tento zájem 45%. Předpoklad o narůstajícím zájmu o dobrovolnictví v závislosti na místě bydliště se nepotvrdila. Na přímou otázku o zájmu

o dobrovolnictví odpovědělo kladně 272 (57,7 %) respondentů. Záporně na tuto otázku odpovědělo 188 (39,9 %). 11 (2,3 %) respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

Dílčí cíl č. 4: Zjištění, jestli se mladí lidé dobrovolnictví věnují nebo již někdy v minulosti věnovali.

Z výzkumu vyplynulo, že pouze 70 (14,9 %) respondentů z celkového počtu 471 se věnuje v současnosti dobrovolnictví. Mnohem větší počet respondentů se dobrovolnické činnosti věnoval někdy v minulosti, konkrétně 175 (37,2 %). Důvodem pro ukončení byl v 19,5 % nedostatek času, pro 10,5 % respondentů bylo důvodem ukončení činnosti, které se věnovali, 3,6 % tato činnost neoslovila, 3,2 % změnilo bydliště a 1,9 % uvedlo jiné důvody.

Závěr

Ve své práci jsem se věnovala zjišťování zájmu, názoru a věnování se dobrovolnictví ze strany mládeže. Za cílovou skupinu jsem zvolila mladé lidi ve věku 15–20 let studujících na středních školách ve městě Prostějov, konkrétně Gymnázium Jiřího Wolker, Cyrilometodějské gymnázium, Reálné gymnázium, Střední škola designu a módy, Švehlova střední škola polytechnická, Střední zdravotnická škola a Střední škola obchodní

V teoretické části jsem se zabývala pojmem dobrovolnictví a jeho možnými formami a oblastmi. Na uvedených středních školách jsem zjišťovala způsoby, jakými se studenti seznámí s dobrovolnictvím. Zde byly patrné značné rozdíly v možnostech, které se studentům v této oblasti nabízí.

V praktické části jsem uskutečnila výzkumné šetření provedené kvantitativním výzkumem s použitím metody dotazníku. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na otázku: „Jaký mají v současné době mladí lidé ve věku 15–20 let názor na dobrovolnictví, jaká je jejich informovanost o dobrovolnictví a jestli mají zájem tuto činnost vykonávat, popřípadě, zda se dobrovolnictví již věnují nebo věnovali.“

Cíl práce se povedlo naplnit pomocí kvantitativního výzkumu. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 471 respondentů. Byly ověřeny všechny dílčí cíle a hypotézy, které jsem si pro toto šetření stanovila. Z výzkumu bylo zjištěno, že převažující část respondentů, konkrétně 331 (70,6 %), má pozitivní názor na dobrovolnictví. Pokud jde o informovanost, ve zkoumaném vzorku převažuje informovanost nízká a to u 298 (63,3%) dotazovaných. Na otázku zájmu o dobrovolnictví odpovědělo kladně 272 (57,7 %) respondentů. Téměř 58 % zájemců o dobrovolnickou činnost znamená značný potenciál pro další práci s mladými lidmi. Jejich postoj pro dobrovolnickou činnost je otevřený a bylo by škoda jej nevyužít. Způsob, jak tyto lidi přivést k dobrovolnictví, mohou nabídnout druhy motivace, které sami studenti představili. V případě nezájmu o dobrovolnickou činnost byl jako hlavní důvod nezájmu uváděn nedostatek času a to 83 (65%) případech ze 128 odpovědí na tuto otázku. Vzorek dotazovaných považuji za dostatečně velký, aby bylo možné tyto odpovědi považovat za vypovídající.

Vědecký přínos tohoto výzkumného šetření shledávám v možnosti většího zapojení mladých lidí do dobrovolnické činnosti. Je zde značný potenciál, který na jedné straně umožní širší rozvoj osobnosti mladých lidí, na druhé straně pomůže

k většímu rozvoji dobrovolnictví. To má ve městě Prostějov malé zastoupení. Dobrovolnictví je hodnota, která není příliš rozšířena, což je škoda, protože má vliv na vnímání světa mladými lidmi. Těmi lidmi, kteří jednou budou řešit otázku, co s dramaticky narůstajícím počtem starých lidí ve společnosti.

Praktický přínos této práce vidím v možnostech, které se díky tomuto šetření otevírají při práci se získáváním nových dobrovolníků pro neziskové organizace. Mladí lidé mají na dobrovolnictví pozitivní názor a mají o tuto činnost zájem. Je tedy na společnosti, jak se postaví k výraznější motivaci potenciálních dobrovolníků a využije jejich pomoc v činnostech, ve kterých jsou dobrovolníci vítáni.

Toto výzkumné šetření bude dále posláno na školy, které se ho zúčastnily a také ICM v Prostějově, které si o ně zažádalo. Je tedy na zvážení konkrétních lidí, zda a jak využijí informace, které se k nim prostřednictvím této práce dostanou.

Osobní přínos této práce vnímám z možnosti zjištění, že lze s mladými lidmi na ochotě k dobrovolnické činnosti pracovat. Také změna názoru na neochotu mladých lidí dělat něco pro druhé a zahleděnost do sebe sama a v rozšíření si informací v problematice dobrovolnictví, se kterou se setkávám ve své práci.

Dobrovolnictví má své nezastupitelné místo v každé společnosti a je na nás, jak bude tato činnost vnímána následujícími generacemi, zda jako povinnost, nebo jako obohacení.

Seznam literatury:

Český statistický úřad. [online] Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystupobjekt&pvo=OTCR111&pvokc=&katalog=30719&z=T#w=> [aktualizace 26. 3. 2011], [citace ze 7. 8. 2016]

Dlouhá R., Ježková Z., Čaha M. a kol. 2001, *Dobrovolnictví a dárcovství*, ICN, o.p.s.

Dobrovolník.cz. [online] Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/> [Aktualizace neuvedena] [Citace z 10. 8. 2016]

Dostál J. *Dobrovolnictví seniorů z pohledu teorie ekonomické hodnoty dobrovolnictví.*

Dobrovolnictví a mezigenerační vztahy. Sborník konference. Kroměříž 2016. [online]

Dostupné z:

<https://drive.google.com/drive/folders/0BwYByU3CaO4mN3hUOHNRYNRoUjg>

Frič P., Vávra M. 2012, *Tři tváře komunitního dobrovolnictví.* AGNES, HESTIA. Praha 2012. ISBN 978-80-903696-9-6

Frič P. 2011, *Současné trendy dobrovolnictví a sociální práce.* Sociální práce/Sociálna práca 4/2011:8

Gymnázium Jiřího Wolker, Prostějov. [online] Dostupné z: <http://p8let.gjwprostějov.cz/ucebni-osnovy.htm> [Aktualizace neuvedena] [Citace z 30. 8. 2016]

Gymnázium Jiřího Wolker Prostějov. [online] Výroční zpráva. Dostupné z: <http://www.gjwprostějov.cz/?id=2523&blank=1&cast=Soubor> [Citace ze 12. 11. 2016]

ILO. Manuál pro výpočet dobrovolnické práce 2011. [online] Dostupné z: http://www.ilo.org/Search5/search.do?sitelang=en&locale=en_EN&consumercode=ILO_HQ_STELLENT_PUBLIC&searchWhat=definition+of+volunteers&searchLanguage=en

Jirásek I. a Jirásková M. 2011 *Dobrovolník a dobrodinec: paralely sociálního pracovníka a poutníka.* Sociální práce/ Sociálna práca 4/2011

Kořínková I. 2011 *Co dobrovolníkům přináší (nebo může přinášet) jejich dobrovolnická činnost?* Sociální práce/Sociálna práca 4/2011

Kraus B. a kol 2006. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno. Paido. ISBN 80-7315-125-1

Kropáčková J., Tošner J. a kol. 2010 *Průvodce dobrovolnictvím pro neziskové organizace*. Praha. Hestia

Langmeier J., Krejčířová D. 2006. *Vývojová psychologie*. Praha. Grada. ISBN 978-80-247-1284-0

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr> [Aktualizace neuvedena] [Citace z 30. 8. 2016]

Novotný M. a kol. 2003 *Dobrovolnictví středoškoláků*. Praha. Hestia ISBN 80-239-0748-4

Ochman M., Jordan P. 1997. *Dobrovolníci: cenný zdroj*. The Johns Hopkins University Institut for Policy Studies.

Rapin J. 2012. *Hodnoty a hodnotové orientace v dnešní multikulturní a multimediální společnosti, jejich stav a vývoj*. Mládež a hodnoty 2012. Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 18. – 19. 10. 2012 v Olomouci. Olomouc

Ročenka CMG, 2016. Cyrilometodějské gymnázium

Slowík J., *Dobrovolnictví jako nepostradatelný nástroj podpory sociální inkluze*. *Časopis Sociální práce*, 4/2011, s. 43–48.

Szydlik M. 2008. *International Solidarity and Conflict*. Journal of Comparative Family Studies. 2008. [online] Vol. 39, No. 1. 99–114 Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/41604202?seq=1#page_scan_tab_contents__ [Poslední akt. neuvedeno] [Citace z 9. 8. 2016]

Unicef.cz. Úmluva o právech dítěte. [online] Dostupné z: http://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/umluva_o_pravech_ditete-plne_zneni.pdf [Citace z 18. 8. 2016]

Úřad vlády ČR. *Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015–2020* [online] Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf [Citace z 15. 3. 2017]

Thorová K. 2015. *Vývojová psychologie*. Praha. Portál. ISBN 978-80-262-0714-6

Tošner J., Sozanská O. 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha. Portál ISBN – 8071785148

Tošner J., Kropáčková J. a kol. 2010, *Průvodce dobrovolnictvím pro neziskové organizace*. Praha. Hestia

Vilikusová Ivana 2016. *Dobrovolnictví v nemocnicích – setkání generací. Dobrovolnictví a mezigenerační vztahy. Sborník konference. Kroměříž 2016.* [online] Dostupné z: <https://drive.google.com/drive/folders/0BwYByU3CaO4mN3hUOHNRYNRoUjg>

Zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. [online] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

Přílohy

Příloha 1: Dotazník

1. Jste
 - a. Muž
 - b. Žena

2. Kolik je vám let?

3. Bydlíte
 - a. Město Prostějov a jeho příměstské části – Vrahovice, Drozdovice apod.
 - b. Jiné město nebo vesnice nad 2 000 obyvatel – uveďte které
 - c. Na vesnici do 2000 obyvatel

4. Studujete na
 - a. Střední škole –gymnázium
 - b. Střední odborné škole
 - c. Střední škole – učiliště–obor ukončený maturitní zkouškou
 - d. Střední škole – učiliště – obor ukončený výučním listem

5. Jste věřící: (Otázkou je myšleno, zda se vnitřně ztotožňujete s principy a posláním náboženství, případně jste byl/a vychovávána v souladu s tímto posláním)
 - a. Ano
 - b. Ne

pokud je Vaše odpověď „a“ /ano/, uveďte prosím, ke které církvi se hlásíte:

6. Otevřená otázka–Co je podle vás dobrovolnictví?

V následující otázce označte prosím na číselné ose, nakolik souhlasíte s uvedeným výrokem, přičemž č. 1 znamená, že absolutně nesouhlasíte, a č. 5, že absolutně souhlasíte.

7. Dobrovolnictví je v dnešní době důležitá činnost

8. Dělat něco pro jiné lidi bez nároku na odměnu přináší dobrý pocit

9. Současná společnost se bez dobrovolníků neobejde

10. Je nutné vnímat lidi, kteří jsou v situaci, kdy potřebují pomoc druhého

11. Dobrovolnictví rozvíjí moje schopnosti

12. Díky dobrovolnictví si najdu nové přátele

13. Dobrovolnictví je užitečné vyplnění volného času

14. Je v pořádku, že se dobrovolnictví dělá bez nároku na odměnu

15. Věnoval/a jste se někdy v minulosti dobrovolnické činnosti?

- a. Ano
- b. Ne

Pokud je vaše odpověď „a“ Ano, tak proč jste s touto činností skončili?

- a. Z nedostatku času
- b. Činnost, které jsem se věnoval/a byla ukončena
- c. Tato činnost mě neoslovila
- d. Z důvodu změny místa bydliště
- e. Jiné (uveďte prosím konkrétní důvod)

16. Věnujete se dobrovolnické činnosti v současnosti?

- a. Ano
- b. Ne

Pokud je vaše odpověď „a“ Ano, napište prosím, o co se konkrétně jedná, a co vám tato činnost přináší.

17. Měl/a byste zájem o dobrovolnickou činnost?

- a. Ano
- b. Ne

V případě, že Vaše odpověď na tuto otázku byla záporná, uveďte prosím důvod.

18. Co by Vás případně motivovalo, abyste uvažoval/a o dobrovolné činnosti?

19. Je v Prostějově organizace zabývající se dobrovolnictvím?

- a. Ano
- b. Ne

20. Dokážete ke každé z těchto oblastí doplnit konkrétní příklad dobrovolnické činnosti?

- a. Zdravotnictví

- b. Sport
- c. Ekologie
- d. Komunitní práce
- e. Domovy pro seniory

21. Je možné si informaci o vykonávané dobrovolnické činnosti zanést do životopisu?

- a. Ano
- b. Ne

22. Víte o nějaké možnosti, kde vykonávat dobrovolnickou činnost ve Vašem okolí?

- a. Ano
- b. Ne

23. Pokud je Vaše odpověď „a“ Ano, uveďte prosím, odkud jste se dozvěděl/a o dobrovolnické činnosti?

- a. Od rodičů – příbuzných
- b. Od kamarádů/přátel
- c. Ve škole
- d. Z médií (internetu, televize, časopisů)
- e. Jinde – uveďte kde.
- f.